Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικοὺς της κανόνες
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'. ✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 5 ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ 1908 ✱ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2 ✱ ΑΡΙΘΜΟΣ 312

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἕνα γράμμα (ἀπὸ τὴ «Revue Archéologique» τοῦ Παρισιοῦ).
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Πεζοὶ δρόμοι—Βιβλία γιὰ τὰ παιδιά.
ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Οἱ κοινότητες (συνέχεια).
Γ. ΑΒΑΖΟΣ. Στὸν Κάβο (συνέχεια).
ΟΥΝΤΙΣ. Γιὰ ἕνα ἔργο.
ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ. Τραγούδι τῶν ξυλοκόπων.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. Ὁ ἄλλος Ματσούκας.
Κ. ΜΑΚΡΗΣ. Ἀνοιχτὸ γράμμα.
ΟΙ ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ (ἀπὸ τὸ Σμυρνιώτικο «Κόπανο»).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

(Μετάφραση ἀπὸ τὴ «Revue archéologique» τοῦ Παρισιοῦ).

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Θὰ εἶταν ἄδικο νὰ προσθέσω τὸ παραμικρὸ σχόλιο κάτου ἀπὸ τὴν ἐξιστόρηση τῆς συνεδρίας τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς πού καλὰ σοφίστηκες νὰ τὴν ξαναδημοσιέψῃς μέσα στὸ φύλλο σου· ἂν καὶ ἡ ἐξιστόρηση, παρμένη ἀπὸ τὸ «Messager d' Athénes», δὲν εἶτανε σωστή, κι ἀλήθευε μονάχα γιὰ τὴν περισσὴ ἀπρέπεια τῆς συνεδρίας ἐκείνης ἀπέναντι τῆς ἕδρας τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας, πού ἔχω τὴν τιμὴ νὰ διδάσκω, καθηγητὴς ἐγώ, στὴ Σχολὴ τὴν εἰδικὴ γιὰ τὶς ζωντανὲς ἀνατολικὲς γλῶσσες. (Κοίτα Revue, *1908. I σ. 285).*

Τὸ μόνο πού ἐπιμένω, γιατὶ ὅ,τι εἶναι δικός μου λογαριασμός, εἶναι νὰ τραγματοποιήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση τὴν ὑπόσκεσή της, δηλαδὴ νὰναφερθῇ πρὸς τὴ Γαλλικὴ Κυβέρνηση γιὰ **νὰ πάψῃ** *— καθὼς λέει ὁ* Messager, **τὸ σκάνταλο τῆς διδασκαλίας μου.** *Χρέος της εἶναι νὰ ἐχτελέσῃ μιὰ τέτοια ὑπόσκεση.*

Καὶ φαίνεται πὼς ἔγινε ἡ ἀρχή, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Μαθαίνουμε πὼς τὸν κ. Ν. Χατζιδάκη—ἀνιψὸ τοῦ κ. Γ. Χατζιδάκη—τόνε φοβέρισε ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας πὼς θὰ τὸν πάψῃ ἀπὸ τὴ θέση του στὸ Πανεπιστήμιο, γιατὶ εἶναι δημοτικιστής! Ὁ κ. Ν. Χατζιδάκης εἶναι μαθηματικός.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά, ὁ Δῆμος, μὲ τὴν ἀπόφαση μιᾶς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, **παύει** *κι αὐτὸς τὰ ἱστορικὰ καὶ γραφικὰ ὀνόματα* **Πλάκα, Πετράλωνα** *κτλ. Ἡ Πλάκα θὰ λέγεται στὸ ἑξῆς* **συνοικία Λυσικράτους,** *τὰ Πετράλωνα,* **συνοικία Βαράθρου καὶ Μελέτου** *καὶ τὸ Χεζολίθαρο,* **Ἀκαδημία Πλάτωνος.**

Ἡ νέα Ἑλλάδα εἶναι χώρα ζωντανὴ καὶ γερή. Μὰ δὲν πρέπει γιὰ τίποτε νὰπελπιζόμαστε. Ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἄξια ὅλα νὰ τὰ κατορθώσῃ γοργὰ γοργά.

Φκαριστῶντας σας γιὰ τὰ καλὰ λόγια πού εἴπατε γιὰ μένα, μένω ὁ ἀφοσιωμένος φίλος σας

5 τοῦ Θεριστῆ 1908

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΖΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

Α'.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

«Κι ἀκόμα μὴν ξεχνᾶτε πὼς πίσω ἀπὸ τὶς λέξες (ἐννοεῖ τὸ γλωσσικό μας ζήτημα) οἱ Ἕλληνες δὲ βλέπουνε μονάχα τὴ μελλογέννητη λογοτεχνία, πού κι αὐτὸ δὲν εἶναι γιὰ νὰ τὸ παραμελῇ κανείς· βλέπουνε ὅ,τι συνενώνει τὴν κοινωνία ὅ,τι συμβολίζει, ἱερὴ καὶ ἀβίαστη, τὴν ἐθνικότητα. Ὁ κ. Ψυχάρης θὰ σᾶς δείξῃ μὲ τὴ φωτιὰ τοῦ πολεμιστῆ, μὲ τὴν καρδιὰ τοῦ συγγραφέα, μὲ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ φιλολόγου ὅλη τὴν ἐπιστημονική, τὴ λογοτεχνική, τὴν ἱστορικὴ καὶ τὴν ἐθνικὴ οὐσία τοῦ γλωσσικοῦ καημοῦ».

Théophile Homolle, *μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπίτιμος διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῆς Ἀθήνας. (Ἀπὸ τὴν ὁμιλία του «Γιατί ἀγαποῦμε τὴν Ἑλλάδα».* La Grèce, conferences e.t c. Paris 1908.

1

Ἐπίσημοι καὶ ἀσήμαντοι, πολιτικοὶ καὶ ἀκαδημαϊκοί, φανατικοὶ καὶ ἀνεξίθρησκοι, γέροι καὶ νέοι, γυναῖκες κι ἄντρες, δουλέψανε μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ διορθώσουν καὶ πὼς θὰ καλυτερέψουν τὴν Παιδεία μας. Οἱ νόμοι πού ψηφιστήκανε οἱ ἐκπαιδευτικοί, τὰ σύντομα τὰ διατάγματα καὶ τὰ προγράμματα τὰ περισσόλογα γιὰ τὰ βιβλία πού χρειάζονται τὰ σκολειά μας, τὸ δείχνουν. Μὰ τίποτε δὲν κάνουν ὅλα τοῦτα, μὲ ὅλη τὴν καλὴ θέληση, μὲ ὅλη τὴ σοβαρότητα καὶ τὴν πολυγνωσία διορθωτῶν καὶ καλυτερευτῶν, μὲ ὅλα τὰ προσεχτικὰ κοιτάματα καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ μεταχειρίσματα ψυχολογικῶν ἀρχῶν καὶ παιδαγωγικῶν κανόνων, τίποτα δὲ φελάνε ὅλα τοῦτα, καὶ χαμένα πᾶνε. ἑνόσο μένει στὸ σκολειὸ ἀκοίταχτο καὶ προστυνιέται σεβαστὸ καὶ φυλάγεται ἀπείραχτο τὸ μεγάλο τὸ ἀψυχολόγητο καὶ τὸ ἀντιπαιδαγωγικὸ τὸ κρῖμα, ἡ καθαρεύουσα. Ἑνόσο μένει ἀμεταχείριστο, τὸ τρανὸ ἀλάθητο ὄργανο τῆς ἀκέριας, καὶ μόνης ἀληθινῆς, κι ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη σωστῆς διανοητικῆς προκοπῆς τοῦ ἑλληνικοῦ γένους· τὸ μόνο ὄργανο, τὸ πλασμένο ἀπὸ τάρχαῖα ὅλα καὶ μαζὶ ἐμψυχωμένο ἀπὸ τὰ νέα ὅλα, τὰ πατροπαράδοτα, τὸ καταρρονεμένο καὶ τὸ παρκπεταμένο ὄργανο· ἡ δημοτική μας. Ἐπιτροπὲς καὶ παραεπιτροπὲς δέρνονταν καὶ παραδέρναν τὸ περασμένο καλοκαίρι κρίνοντας καὶ καταχρίνοντας τὰναγνωστικὰ βιβλία. Ὅπου ξεμύτισε μέσα σ' ἐκεῖνα ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ὅσο κι ἂν εἶτανε τὸ ξεμύτισμα δειλό, μισό, λιγόψυχο, κρυμμένο καὶ πάρα πολὺ ντροπαλὸ καὶ συντηρητικὸ στὸν πεζὸ λόγο, ἡ δημοτικὴ γλῶσσα βρίστηκε, χτυπήθηκε, συκοφαντήθηκε, καὶ σημαδεύτηκε σὰν κοσμοτρεμένο καὶ πανάσκημο κοκοτήσε κα πως νὰ ξεπροβάλῃ πιὸ ἐλεύτερα καὶ κάπου νὰ σταθῇ, ἔτσι μὲ τὴ βοήθεια μιᾶς δύναμης ἀπὸ τυφλὴ κι ἀφιλοσόφητη συνήθεια κυρωμένης κι αὐτῆς. Καὶ στὸ τέλος, ἀπὸ τὰ βιβλία στὰναγνωστικά, γιὰ τὸ δημοτικὸ σκολειό, βρέθηκε πὼς τίποτα δὲν ἀξίζει. Τοῦ κάκου ἀπὸ τοὺς σοφούς μας οἱ πιὸ φιλοδίκαιοι καὶ πιὸ καλοσυνείδητοι — πόσοι ταχα νάειταν ;— πολεμήσανε νὰ κρατήσουνε μέσα στὰ βιβλία ἐκεῖνα κάτοιο εὐεργετικὸ ἀέρισμα ἀπὸ τὴν πνοὴ τῆς ζωῆς. Οἱ ἀστυνόμοι τῆς καθαρευουσολογίας, ἀσυμβίβαστα κι ἀλύπητα, μὲ πυρωμένο σίδερο σημαδέψανε μέσα στὰ λογῆς ἀλφαβητάρια καὶ τάνκγνωσματάρια μέσα, κάθε τύπο πού δὲ βρίσκεται στὸ λεξικὸ τῆς «Ἑλληνικῆς γλώσσης» τοῦ Λίδδελλου καὶ τοῦ Σκώττου, κάθε λόγου κατασκευὴ πού δὲ θὰ μποροῦσε νὰ σταθῇ, τὸ λιγώτερο, στὸν Ξενοφῶντα. Καὶ οἱ ἀποδιωγμένοι—μὲ τέτοιο τρόπο—κι ἀπορριμμένοι συγγραφεῖς, μὲ χριστιανικὴ ταπεινοσύνη καὶ τὰ μετανοημένοι ἁμαρτωλοὶ ἀπαντώντας πρὸς τοὺς σταυρωτῆδες τους, ἀπολογηθήκανε σὰν κατηγορούμενοι καὶ εἴπανε, ταμπουρωμένοι ἀπὸ πίσω ἀπὸ λογῆς ταμπούρια ψυχολογικὰ καὶ παιδαγωγικά, πὼς τὴν ἁπλὴ γλῶσσα τὴ μεταχειριστήκανε μόνο καὶ μόνο σὰν ἕνα modus vivendi διπλωματικό, πού τοὺς εὐκολύνει νὰ συνεννοηθοῦνε μὲ τὰ παιδιά· ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, σκαλωσιά· ὅσο λίγο λίγο νὰ μπορέσῃ τὸ παιδὶ νὰ σκαρφαλώσῃ ἴσα μὲ τὴν κορφὴ τῆς καθαρεύουσας. Οἱ ἀξιότιμοι, καὶ δικαιωμένοι, καὶ συγκαταβατικοὶ καὶ ὑπομονετικοὶ καὶ περίεργοι καὶ κολοβοὶ καὶ ὅλως διόλου ἀνώφελοι κι ἀνάποδοι φιλοδημοτικιστάδες τοῦτοι μεταχειρίζονται τὴ δημοτικὴ

γλῶσσα γιὰ νὰ μπαλώνουνε καὶ γιὰ νὰ στουμπώνουν τὴν καθαρεύουσα (1). Καὶ γι' αὐτὸ πολὺ σωστὰ καὶ πολὺ λογικὰ τοὺς χτυπᾶνε οἱ βέροι ἀστυνόμοι τῆς καθαρευουσολογίας. Οἱ ἄμιχτοι καθαρευουσιάνοι ἔχουνε δίκιο. Ὁ Νόμος θέλει νὰ εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν ἀνεγνωστικῶν βιβλίων καθαρεύουσα, ὁμαλὴ καὶ ἁπλῆ, καὶ μόνο δὲ τὰ ποιήματα καὶ οἱ παροιμίες μπορεῖ νὰ εἶναι γραμμένα δημοτικά. *Ὁμαλότητα* στὴν καθαρεύουσα θὰ πῇ, φυσικά, ἀττικισμὸς μὲ τὴν ὀκὰ καὶ ἀρχαϊσμὸς μὲ τὸ παραπάνου. Ὅσο γιὰ τὴν *ἁπλότητα*, σὲ καιρὸ καὶ σὲ τόπο ποὺ, καθὼς λέει ὁ Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδης κάπου, κατάντησε κανόνας νὰ παρουσιάζουνται τὰ πράματα ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, γιατὶ καὶ ἡ λέξη *καθαρεύουσα* νὰ μὴ συχνοσυνοδεύεται ἀπὸ τὸ ἐπίθετο ἁπλή, κἀθὼς συχνὰ πυκνὰ βλέπουμε νὰ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐπίθετο *εὔληπτος;* Ὁ μεγάλος σατυρικός μας ὁ Λασκαράτος δὲ θὰ ἤξερε τί τοῦ γίνοταν, ὅταν ἔγραφε στὴ *Στιχουργική* του: «Ἡ ἀφυσικότητα εἶναι ἡ μανία τῶν ἀποπλανημενων λογιωτάτων, **ἡ δυστυχία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους**. Ἐκεῖνο τὸ Ἔθνος δὲν εἶναι προωρισμένο γιὰ νὰ μείνῃ ἐλεύθερο ποὺ οἱ λόγιοι ἔχουν ἀρχή τους νὰ μιλᾶνε σὲ τέτοιο τρόπο μπερδεμένο...» Τῶν ἀσυμβίβαστων τῆς καθαρεύουσας σοφτάδων τὸ ψέμα εἶναι λογικό, ὅσο εἶναι λογικὴ ἡ ἀλήθεια τῶν ἱεραπόστολων τοῦ ἀκέριου δημοτικισμοῦ. Καὶ στὸ γλωσσικὸ ζήτημα, καθὼς εἶναι στὸν ἀρχαῖο μῦθο, σὰν τὴ Ἀρετὴ καὶ τὴν Κακία μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Ἡρακλῆ, καὶ μπροστὰ στὴ γλωσσικὴ συνείδηση τοῦ Ἔθνους, δυὸ δρόμοι ἁπλώνονται: ὁ δρόμος τῆς καθαρεύουσας, ὁ χιλιοπατημένος κι ὁ εὐκολοπάτητος, — ἀναθεμα τὴν πρόληψη καὶ τὴ συνήθεια! — κι ὁ δρόμος τῆς δημοτικῆς. Διαλέχτε. Μεσιανὸς δρόμος δὲν ὑπάρχει. Ὅμως ἂν ὑπάρχῃ πάντοτε στὰ πράματα καὶ στὶς ἰδέες ἕνας μέσος ὅρος φιλοσοφικός, ποὺ μπορεῖ νὰ ταιριάζῃ κάπως καὶ τὰ δυσκολοταίριαστα, τὸ μέσον ὅρο τὸν ἔχετε, τὸ συμβιβασμὸ τὸν κάνετε, γράφοντας τὴ δημοτική. Ὄχι γιατὶ μονάχα ἡ δημοτικὴ κλεῖ μέσα της τὴν ἀρχαία ὀργανικὰ καὶ οὐσιαστικά, ἐκεῖ ποῦ τῆς καθαρεύουσας ἡ ἀρχαιοπρέπεια εἶναι πιὸ πολὺ ἐξωτερική, μὰ γιὰ κάτι ἄλλο ἀκόμα: Γιατί, τὸ νὰ γράφῃς τὴ δημοτικὴ *ἐν τάξει καὶ μεγέθει* — δὲ βρίσκω τώρα ἄλλη φράση προσφορώτερη ἀπὸ τὴ φράση τοῦ Ἀριστοτέλη γιὰ τὸ χαραχτήρισμα τῆς ὀργανωμένης δημοτικῆς - τὸ νὰ γράφῃς τὴ δημοτική, τοῦτο εἶναι ἕνας μέσος ὅρος, ἕνας συμβιβασμός. Ἀνάμεσα στὴ γλῶσσα τὴν ἀρχαία ποὺ μιλήθηκε καὶ γράφτηκε καὶ πέρασε καὶ πάει, κι ἀνάμεσα στὴ νέα γλώσσα ποὺ μιλιέται μοναχὰ καὶ περνᾷ καὶ πάει σὰν ποτάμι ὁρμητικώτατο, μπαίνεις ἐσὺ στὴ μέση τῆς βαζεις φράχτη, γράφοντας τηνε· συγκρατᾷς τἀκράτητο τὸ κύλημά της. Ὁ λόγος ὁ γραμμένος, ὅσο ζωντανὸς κι ἀνίσως δείχνει, ὁ ἴσκιος τοῦ θανάτου πέρασε ἀπὸ πάνου του. Τὸ κοντύλι μας εἶναι λιγάκι σὰν τὴν καρφίτσα ποὺ τρυπώντας ἔδεσε τὴν πεταλούδα κάπου, ὅσο κι ἂν εἶναι ζωηρὰ τὰ χρώματά της ὅσο κι ἂν στέκουνται ὁλάνοιχτα τὰ φτεράκια της.

1) Τώρα τελευταῖα, καθισμένος σ' ἕνα πάγκο τοῦ Ζαππείου ἄκουσα μιὰ κυρία ποὺ διηγόταν στὸ παιδάκι της μιὰ ἱστορία. Τῆς κυρίας ἡ διήγηση σὲ δημοτικὴ καθάρια. [illegible] ἔτσι εἶπε: «Ἡ κόρη αὐτὴ εἶχε *τύψεις συνειδήσεως*». Κι ἀμέσως, γιὰ νὰ διορθώσῃ τὸ λάθος της, ποὺ δὲ θὰ καταλάβαινε τὸ παιδί, πρόσθεσε: «Δηλαδὴ μέσα της *τὴν ἔτρωγε τὸ κακὸ* ποὺ εἶχε κάμει». Ἡ ἀλήθεια γιὰ μᾶς εἶναι ὅτι ἡ ὡραία δημοτικὴ ἔκφραση «τὴν ἔτρωγε τὸ κακὸ» δὲν εἶναι μόνο προσωρινὸ μέτρο ὅσο νἄμπῃ ὁ νοῦς τοῦ παιδιοῦ μέσα στὰ ὑψηλὰ καλλιλογικὰ μυστήρια τῆς φράσης «τύψεις συνειδήσεως», ἀλλ' εἶναι ὁ ὀρθὸς ὁ τελειωτικὸς λόγος ποὺ ἐκφράζει στὴ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀκριβέστατα κι ἀσύγκριτα τὸ νόημα, γιὰ μικροὺς καὶ μεγάλους. Τὸ παράδειγμα τοῦτο πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται σὲ κάθε περίσταση, γιὰ τὸ μεταχείρισμα τῆς γλώσσας.

2

Τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα εἶναι, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ζήτημα διανοητικό· πολιτικὸ δὲν εἶναι ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, μήτε καθαρὰ κοινωνικό. Ἔρχεται στὴν πολιτική, ἔρχεται στὴν κοινωνία ἀγάλια ἀγάλια ἐκεῖ ποὺ ξετυλίγεται κι ἁπλώνεται καὶ μεγαλώνει καὶ μεστώνεται. Ὅπλο του δὲν εἶναι βέβαια τὸ σπαθί· εἶναι ὁ Λόγος· μὰ κι ὁ Λόγος *κόβει. Ξίφος λόγου* κάπου λέει — ἀνίσως δὲ [illegible] ἡ μνήμη μου — ὁ Σοφοκλῆς. Μέσα στὸ σουλτανάτο τοῦ [illegible], τὸ μόνο ζήτημα ποὺ μπορεῖς, χωρὶς νὰ κοκκινήσῃς, νὰ τὸ κράξῃς ἰδεολογικό, εἶναι τὸ γλωσσικό μας ζήτημα: ἡ *Ἰδέα*, μὲ τὴν ἄδεια σας, κ. Ξενόπουλε. Δὲν εἶναι φροντίδα λιγοστῶν καλαμαράδων καὶ πρόφαση γι' ἀλληλοφάγωμα ωρισμένου κύκλου γραμματισμένων. Εἶναι γιὰ νὰ γνωιάσῃ καὶ εἶναι γιὰ νὰ συνταράξῃ τὸ Ἔθνος ὅλο πέρα καὶ πέρα. Γιατὶ καὶ οἱ πατρίδες δὲν εἶναι μόνο πολιτικὰ φαινόμενα· εἶναι φαινόμενα — μπορεῖ καὶ πιὸ πολὺ — διανοητικά. Τῶν πραμάτων ἡ τάξη θὰ κάμῃ νἄμπῃ μιὰ μέρα στὴ Βουλὴ τὸ ζήτημα, νὰ γίνῃ κόμμα πολιτικό, καθὼς τὸ παρατήρησε σωστὰ στὸ *Νουμᾶ* ὁ Ἕρμονας — Βλαστός. Τῶν πραμάτων ἡ τάξη θὰ κάμῃ — δὲν ξέρω πότε, κι ἂν ἀργὰ ἢ γλήγωρα — θὰ κάμῃ, βέβαια, τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, θὰ τὸ κάμῃ σύνθημα τῆς μεγάλης κοινωνικῆς ἐπανάστασης ποὺ λαχταροῦμε. Οἱ φανατικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς καθαρεύουσας ποὺ δὲ δείχνουνται ἀδιάφοροι μπροστά μας, ποὺ δὲν κάνουν πὼς γελοῦνε μ' ἐμᾶς (κακὰ γελᾶνε ὅσοι γελοῦν) ποὺ θυμώνουν καὶ φωνάζουν, καὶ μᾶς λένε πληρωμένους καὶ μᾶς λένε πουλημένους καὶ μᾶς λένε προδότες καὶ Βουλγάρους καὶ Τούρκους καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο, ἔτσι μὲ τὸ ἄφρισμα καὶ μὲ τὸ μπάτσισμα, ἔτσι μὲ τὸ ψέμα καὶ μὲ τὴ συκοφαντία, δείχνουνται πάντα πιὸ πολὺ βαθιοστόχαστοι, πιὸ πολὺ ἀνοιχτομάτηδες, καὶ τεχνῖτες τοῦ πολέμου πιὸ ἄξιοι, ἀπὸ τοὺς ντιλεττάντηδες, τῆς πέννας τοὺς λιμοκοντόρους, ποὺ ἢ πορεύουνται μαζί μας μὲ συγκαταβατικὰ χαμόγελα ἢ μᾶς βλέπουνε στραβομουτσουνιάζοντας, ἢ, γιὰ νὰ σκάψουνε μαζί μας, πιάνουν τὸ τσαπὶ μὲ χέρια γαντοφορεμένα. Γυμνὰ καὶ ροζωμένα εἶναι τὰ χέρια μας ἐμᾶς ἀπὸ τὸ τσαπὶ καὶ γιὰ τὸ τσαπὶ καὶ γιὰ κάθε ὅπλο ποὺ χρησιμεύει γιὰ καλυτερεμό, γιὰ γλυτωμό· γιὰ ξανάνθισμα, γιὰ τὴν ἀναστάση. Χτυπᾶμε. Χτυ, πᾶτε μας.

3

— «Μὲ τὴ γλῶσσα, ὅλ' αὐτά, καλέ; φοβερὰ καὶ τρομερά!» θὰ μᾶς ποῦνε οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ μετρημένοι, καὶ θὰ μᾶς βγάλουνε τὴ γλῶσσα τους· κοροϊδευτικώτατα.

— Γιατὶ ὄχι; Γλωσσικὸ ζήτημα θὰ πῇ ἐθνικό ζήτημα. Μὲ τὴ γλῶσσα δείχνουνται καὶ ξεδιπλώνουνται οἱ δυὸ τεράστιες δύναμες τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς· Τέχνη καὶ Ἐπιστήμη. Ἡ Ἀθήνα πιὸ ψηλὰ [illegible] τὴ Ῥώμη, ὁ Γκαῖτε πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ Βίσμαρκ, ὁ Δαρβῖνος πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ Βελλιγκτώνα. Στὴν Ἀγγλία θαμποχαράζοντας ὁ δέκατος ἔννατος αἰώνας. Τὰ μοναρχικὰ καὶ ἀριστοκρατικὰ φρονήματα, θεοὶ καὶ εἴδωλα. Ὅποιος φανέρωνε γνώμη καπως δημοκρατική, κινδύνευε νὰ πετροβοληθῇ. Τὸ ἔθνος, μισαλλόδοξο, καὶ κοντὰ σὲ κεῖνο, ἡ κυβέρνηση μισαλλόδοξη μὲ τὸ παραπάνου. Μορφωμένους κ' εὐγενικοὺς πολῖτες τοὺς φυλακίσανε καὶ τοὺς μεταχειριστήκανε σὰν κοινοὺς κακοῦργους. Ὁ τύπος κυλοῦσε

*) Ἡ ἀρχή του στὸν ἀριθ. 308.

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΣ

ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ*)

— Ἔχε δὰ λίγη πομονή! Μὲ τὸ κολαϊ μας θὰν τὰ ποῦμε! Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου σώνει καὶ καλὰ ἤθελ' ἀπὸ μικρὸς νὰ γνωρίσω τὸν κόσμο, νὰ μάθω νὰ ψωνίζω, νὰ προσέχω μὴ μὲ γελοῦνε, νὰ μὴν ἔχω τὸ νοῦ μου μονάχα στὰ παιχνίδια... Θὰ μὲ ρωτήσῃς τώρα μένα — *καλὰ ἔκανε;* Σὰ γιατρός, ποὺ μπορῶ νὰ ψυχολογήσω σὲ τέτοια πράγματα καλήτερα π' ἄλλονε, θὰ σοῦ πῶ ὄχι! Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ παίρνῃς ἕνα παιδάκι ἄδολο μέσ' ἀπὸ τὰ παιχνίδια του, ἀπ' τὴ χαρά του, καὶ νὰ τὸ χώνῃς μὲ τὸ στανιὸ στὸ μαρτύριο τῆς ζωῆς, νὰ τοῦ δείξῃς, τάχα, τὶς κακοτοπιές, νὰ φυλάγεται! ¡Κολοκύθια! Στὰ παιδιακίσια μας χρόνια βασιλεύει μίμηση κι ὄχι κρίση. Παίρνεις τὸ παιδὶ στὸ παζάρι νὰ τὸ μάθῃς νὰ ψωνίζῃ, μὰ τὸ μαθαίνεις καὶ βρωμόλογα καὶ φερσίματα τῆς χλιμπάγιας... Ἂς εἶναι! Δὲ θὰ κρίνουμε τώρα τὶς ἰδέες τοῦ μακαρίτη... Θεὸς σχωρέστον!... Λοιπὸν τί ἔλεγα;

— Πὼς ἤθελε νὰ σὲ μάθῃ νὰ ψωνίζῃς...

— Ἄ ναί!... Βρὲ ἀμαξᾶ, καϋμένε, πολὺ τραντάζει τἀμάξι σου! σωστὸς ἀντεροβγάλτης...

— Ὁ δρόμος, ἀφέντη, φταίει... ὅλο λακκοῦβες, βλέπεις...

— Ὅλο ἡ νύφη κάνει τὰ στραβὰ ψωμιά! .... Ὁ μακαρίτης, τὸ λοιπό, μ' ἔπαιρνε στὸ χασάπη του καὶ στὸν ψαρᾶ καὶ μοῦδειχνε πῶς νὰ ψωνίζω, τί πρᾶμα νὰ διαλέω, πῶς νὰ ξεχωρίζω τὰ ζύγια. Λίγο λίγο κουτσόμαθα πότε ἡ ζυγαριὰ δείχνει μιὰ ὀκὰ καὶ πότε μιάμιση, γνώριζα πὼς γιὰ κιμᾶ πρέπει νὰ πάρῃ κανείς μποῦτι καὶ γιὰ βραστὸ σβέρκο, ξεχώριζα τὰ μπαρμπούνια πὸ τὶς γόπες καὶ τὰ πλατόψαρα, μὰ ὅλ' αὐτὰ τἄξερα πάνω πάνω, ἀσυνείδητα, ὅπως μάθαινα καὶ τὶς φυλλάδες τοῦ σχολιοῦ μου. Μιὰ μέρα, ποὺ ἔλειπ' ὁ πατέρας μου, ἤθελ' ἡ μάννα μου νὰ πάρῃ ψάρι κ' ἔσκαγε, μὴ ἔχοντας κανένα νὰ τῆς ψωνίσῃ· σὰν τἄκουσα — Γώ, μαννούλα, θὰ σοῦ ψωνίσω, τῆς φωνάζω μὲ περηφάνια, μ' ἔμαθε μένα ὁ μπαμπᾶς μου νὰ ψωνίζω! — Βρὲ ἄμ' ἀπὸ κεῖ, μοῦ κάνει κείνη γελώντας, ποῦμαθες καὶ σὺ νὰ ψωνίζῃς, παλιοκούνουπο! — Ἔμαθα σοῦ λέω! Θὰ πάω στὸν ψαρᾶ μας — Μπουλοῦκο καὶ θὰν τοῦ πῶ νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι ψάρι σ' ἀρέσει. Μὴ φοβᾶσαι τὰ κάρα, θὰ πηγαίνω ἄκρη ἄκρη!.. Μὰ καὶ μοῦ κάπνισε νὰ πάω, δὲν τὸν ἄφινα πιὰ τὸ χαβᾶ μου, ἄρχισα νὰ λίγο καὶ τὰ κλάματα, ὡς ποὺ πίστεψε κ' ἡ μάννα μου πὼς εἶμαι ψουνητὴς πρώτης! Μοῦδωσε δυὸ σφάντζικες, ποῦχαμε τότες, καὶ μ' ἔστειλε μὲ τὴν εὐκή της, παραγγέλνοντας νὰ τῆς πάω μεγαλο ψάρι, τὸ πιὸ μεγάλο ποὺ θὰ βρῶ, νὰ τὸ κάνῃ βραστό. Ἐγώ, μωρὲ μάτια μου, παλαβωσ' ἀπ' τὴ χαρά μου! Βλέπεις, πρώτη φορὰ ποὺ παρουσιαζόμανε γιὰ νοικοκύρης. Πᾶγα ἄκρη ἄκρη κάτου στὸ παζάρι, βρῆκα τὸν ψαρᾶ μας, μὰ μόλις εἶδα στὸν πάγκο του τὰ ψάρια στραβομουτσουνιασα! — Δὲν τὰ θέλω γὼ αὐτά, τοῦ φωνάζω, ἡ μάννα μου εἶπε νὰ διαλέξω τὸ πιὸ μεγάλο ψάρι. Ὁ δύστυχος ὁ ψαρᾶς θέλησε νὰ μὲ βάλῃ στὸν ἴσιο δρόμο. — Βρὲ μικρό, μοῦ λέει, τοῦ Στραβοσκιαδῆ παιδὶ δὲν εἶσαι; ἄσε με νὰ σοῦ δώσω καλὸ ψάρι, ξέρω τί θένε σπίτι σου. Σήμερις μόνο μπαρμπούνια καὶ γόπες ἔχουμε, δὲ

στὴ λάσπη κάθε προοδευτικό, κράζοντάς τονε κατεργάρη καὶ ἀντεθνικό. Ἄλλων ἔκαψε τὰ σπίτια ὁ ὄχλος κι ἄλλοι ἀναγκαστήκανε νὰ φύγουνε στὴν ἐξορία. Μέτα σὲ τέτοιο κόσμο, ποὺ ἔτσι τοῦ ἀντιστέκοταν τοῦ καινούριου, λέει ὁ ἱστορικός, τὸ καινούριο δὲν μποροῦσε νὰ γεννηθῆ. Καὶ ὅμως ἡ ἐπανάσταση μπῆκε· μπῆκε, φορώντας προσωπίδα, κι ἀπὸ δρόμο πλαγινό. Ἡ ἐπανάσταση τούτη δὲν εἴτανε κοινωνική, καθὼς εἴτανε στὴ Γαλλία, δὲν εἴτανε φιλοσοφική, καθὼς εἴτανε στὴ Γερμανία, εἴτανε *φιλολογική*. Ἡ μεγάλη πλημμύρα τοῦ νεώτερου νοῦ ποὺ ἄλλοῦ τάναποδογύρισε ὁλόκληρο τὸ κοινωνικὸ καὶ τὸ πνεματικὸ χτίριο, ἐκεῖ πέρα δὲν κατώρθωσε στὴν ἀρχὴ νἀλλάξῃ ἄλλο τίποτα παρὰ τὸ ὕφος καὶ τὸ γοῦστο. Καὶ νά : ἡ σκέψη ἡ παγωμένη καὶ ἡ σκληρή, σαλεύει κι ἀπκλαίνει· ὁ ἀλύγιστος ὁ στίχος λυγίζεται· τὸ λεξικὸ μὲ τὰ εὐγενικὰ ὀνόματα τῆς καθαρευουσολογίας ἀνοίγει τὶς πόρτες του, καὶ μπαίνουνε τὰ λόγια τὰ δημοτικὰ τῆς κουβέντας καὶ τῆς ζωῆς. Ἡ ποίηση ξαναζωντανεύει.... Κι ὁ μεγάλος Taine ζωγραφίζοντας τοὺς καιροὺς ἐκείνους μέσα στὸ περίφημο ἔργο του, συμπεραίνει : «Μέτρια ἡ ἀλλαγή, τοὐλάχιστο καθὼς φαίνεται· μά, τὸ κάτου κάτου τῆς γραφῆς, ἀξίζει τὶς ἄλλες. *Γιατὶ τὸ νἀλλάξῃς τὸν τρόπο τοῦ γραφτοῦ λόγου σημαίνει πὼς ἀλλάζει τρόπο ἡ σκέψη σου*· τὸ ἄλλασμα τοῦτο θὰ φέρῃ ὅλα τἄλλα, καθὼς ἡ κίνηση τοῦ κεντρικοῦ ἄξονα, δίνει τὴν κίνηση σὲ ὅλους τοὺς συναρμοσμένους γῦρο τροχούς».

(Στἄλλο φύλλο τελιώνει)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ «ΓΥΡΟ ΤΩΝ ΩΡΩΝ»

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΞΥΛΟΚΟΠΩΝ

Γκὰπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι
Τῆς Ζωῆς οἱ χαροκόποι
Γκὰπ καὶ γκόπ, μὲ τὰ τσεκούρια
Στὰ κορμάλια τῶν δεντρῶν,
Τὰ σφεντάμνια, τὰ πλατάνια
Σωριαστὰ νὰ πέσουν κάτω.
Γκὰπ καὶ γκόπ, οἱ κοστονιές
Καὶ τὰ πεῦκα κι οἱ ἐρινιές.
Δόστε τους κοντολογὶς
Ν' ἀγκαλιάσουνε τὴ γῆς.
Τὰ πουλιὰ θενὰ σκιαχτοῦνε
Καὶ μακριὰ θὰ σκορπιστοῦνε
Ρίχνοντας πικρὴ κραυγή,
Ρημαχτῆδες, χαλαστῆδες
Τῶν μικρούτσικων σπιτιῶν,
Ποὺ μαστρόει χελιδόνια
Ἔχτισαν καὶ σκιαθρόνια,
Νὰ γεννήσουνε τ' αὐγά τους,
Νὰ πληθύνουν τὴ γεννιά τους.

Γκὰπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι
Καὶ παντρεύουνται οἱ ἀθρῶποι.
Κουρυδένια τὰ κρεβάτια
Θενὰ φτιάσουν μαραγκοί,
Τὰ κρεββάτια ποὺ θὰ στρώσουν
Νιόπαντροι νὰ ξαπλωθοῦν,
Παραμύθια γιὰ νὰ ποῦν.
Γκὰπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι,
Τῆς Ζωῆς οἱ γλεντοκόποι.
Γκὰπ καὶ γκόπ, μὲ τὰ τσεκούρια
Κι ἔρχουνται τὰ γεννητούρια.
Κούνιες, κούνιες, παρακούνιες
Ἀπὸ βέρο βαλανίδι,
Κούνιες, κούνιες, παρακούνιες
Κι ἀπὸ τῆς ἰξιᾶς σανίδι,
Γιὰ τῶν πλούσιων τὰ παιδιὰ
Καὶ γιὰ τὴ φτωχολογιά.

Γκὰπ καὶ γκόπ, μὲ τὰ τσεκούρια,
Πᾶρτε κι ἀναπνιὰ καινούργια,
Κόψτε πάτερα καὶ ξύλα
Καὶ σανίδες καὶ περβάζα.
Οἱ ἀθρῶποι πλημμυρίζουν
Κι ὅλο παίρνουνε καὶ χτίζουν.
Χτίζουν κάστρα καὶ καλύβια,
Χτίζουν πύργους κι ἐκκλησές,
Ποὺ ἔχουν πόρτες, παραθύρια
Καὶ τοβάνια καὶ σκεπές·
Ποὺ ἔχουν τέμπλα καὶ στασίδια,
Ποὺ ἔχουν σκάλες καὶ σκαλιὰ
Ν' ἀνεβαινο-κατεβαίνουν
Τὰ κατώγια καὶ τ' ἀνώγια
Καὶ τὰ λιακωτά.

Γκὰπ καὶ γκόπ, θέλουν σκαμνιὰ
Ἀπὸ φιλουριά.
Καὶ καρέκλες νὰ καθήσουν
Καὶ τραπέζια νὰ δειπνήσουν.
Θέλουν πλόσκες πουρναριᾶς
Καὶ μαστέλλα γιὰ νὰ πίνουν
Καὶ ν' ἀρμέγουνε τ' ἀρνιὰ
Καὶ κουροῦπες γιὰ τὰ ζᾶ·
Θέλουνε καὶ κονοστάσα
Ἀπὸ καθαρὴ ἐβενιὰ
Καὶ Χριστοὺς καὶ Παναγιὲς
Ξύλινους στὶς ἐκκλησές
Θέλουνε καὶ θυμιατήρια
Γιὰ νὰ καῖνε τὸ λιβάνι,
Νὰ ξορκίζουνε τὴ μπόρα.
Ποῦ ἔρχεται τὴν κακιὰν ὥρα.

Γκὰπ καὶ γκόπ, θὲν οἱ κυράδες
Ἀργαλιούς, σκουτιὰ νὰ φαίνουν
Καὶ χιράμια καὶ στρωσίδια
Μὲ ζωγραφιστὰ τὰ φίδια
Καὶ τοῦ Ἥλιοῦ τὸ παραμύθι,
Ποὺ ἀπ' τὸν Ἕσπερο ἐνικήθη,
Θέλουν σαΐτες καὶ μιτάρια
Καὶ δοντωτερὰ λανάρια,
Νὰ μιτάρουν, νὰ λανάρουν
Καὶ διαστήρια γιὰ νὰ διάζουν
Καὶ καρούλια καὶ μασούρια,
Νήματα νὰ μασουριάζουν
Καὶ κλωστὲς νὰ καρουλιάζουν.
Θέλουν τσόκαρα οἱ χανούμισσες
Κι οἱ γλυκόθωρες κυράδες
Καὶ τσαμπούκια νὰ καπνίζουν
Θέλουν οἱ χατζάδες.

Θέλουν ἁπλαερὰ ἁπλαδάνια
Καὶ πλαστήρια, τὰ ψωμιὰ
Οἱ ὄμορφες νοικοκυρές,
Σὲ γιορτῶν παραμονές.
Νὰ ζυμώνουν, νὰ φουσκώνουν,
Νὰ καψώνουν καὶ νὰ ἱδρώνουν,
Θέλουνε καὶ γιὰ τὸν τρύγο
Τὰ διπλὰ τὰ πατητήρια,
Νὰ ποτᾶνε τὸ σταφύλι
Κορασὲς μὲ ροδοχείλη,
Τὸ κρασὶ νὰ ξεχειλάει,
Γύρω νὰ μυσκοβολάει
Νὰ μεθοῦνε, νὰ γελοῦνε
Καὶ τὸν κόσμο νὰ χαλοῦνε
Καὶ νὰ στήνουνε χοροὺς
Παππαδιὲς μὲ ὀμορφονιούς.

Γκὰπ καὶ γκόπ, τὰ πρωτοτάξιδα

βγάλανε μεγάλα ψάρια· στασου νὰ σοῦ δώσω κατι μπαρμπουνάκια...τεφαρίκι !—Δὲν τὰ θέλω !— τοῦ φωνάζω γὼ γενατωμένος - δὲ μὲ γελᾶς ἐσύ, γὼ θὰ πάω τῆς μάννας μου μεγάλα ψάρια !... Δίπλα του ἕνας ἄλλος κατεργάρης ψαρᾶς; πουλοῦσε κάτι σπαθόψαρα, μιάμισι πῆχυ τὸ ἕνα, ποὺ τραβήξανε τὰ μάτια μου σὰ μαγνήτης—Ἔ, μικρέ, μοῦ φωνάζει, γὼ τἄχω τὰ μεγάλα ψάρια, πιὸ μεγάλα πὸ τὸ μπόϊ σου !—Ναί ! Ναί ! λέω γὼ, γεμάτος χαρά, τοῦτα εἶναι τὰ πιὸ μεγάλα ψάρια ! Τέτοια θέλ' ἡ μαννα μου....Ὅσο καὶ νὰ φώναζ' ὁ δικός μας ὁ ψαρᾶς, πὼς εἴτανε τὰ χειρότερα ψάρια, πὼς δὲν τὰ τρώγανε σπίτι μας, τοῦ κάκου γὼ ἐπίμενα νὰν τὰ πάρω, ὡς ποὺ τσακωθήκανε στὸ τέλος οἱ ψαραδες καὶ τραβα με ὁ ἕνας τράβα με ὁ ἄλλος κοντέψανε νὰ μὲ ξεμερδίσουνε !

— Σὰν τὶς γυναῖκες ποὺ πήγανε τὸ παιδὶ στὸ Μεγάλο Σολομῶντα, ἔ ;

— Ἀπαράλλαχτα ! Νίκησε ὁ κατεργάρης ψαρᾶς καὶ μὲ τὶς δυὸ σφάντζικες ποὺ τοὔδωσα μοῦ τὰ φόρτωσε ὅλα του τὰ παλιόψαρα, τρεῖς ὀκάδες πάνω κάτω, ποὺ μόλις τὰ σήκωνα. Δὲν εἶχα κάνει πέντε βήματα καὶ τὸ δεξὶ χέρι μου, ὅπως προσπαθοῦσα νὰ τὰ σηκώνω ψηλα, νὰ μὴν ἀκουμποῦνε χάμου, μούδιαστε, μοῦ κόπηκε, κι ἀναγκάστηκα νὰ τὰ βαστῶ πότε μὲ τόνα χέρι, πότε μὲ τἄλλο· σὲ λίγο καὶ τὰ δυὸ μου χέρια πέφτανε μουδιασμένα κι οὔτε μιὰ σπιθαμὴ ψηλὰ δὲν μποροῦσα νὰ σηκώσω τὰ ψάρια· τί να κάνω ; νὰ ρίξω τὰ ψάρια στὸν ὦμό μου εἴτανε μιὰ σοφὴ σκέψη, μὰ ἔλα ποὺ φοβόμανε νὰ λερώσω τὴν καθαρή μου ποδίτσα, ὅτι κιόλας μοῦ τὴν ἔβαλ' ἡ μαννα μου ! Δὲ χωράτευε κείνη σὰ μ' ἔβλεπε λερωμένο....Προτιμότερο μοῦ φάνηκε νὰ τἀφήσω νὰ σέρνουνται χάμου, γιατί, τοὐλάχιστο, τὰ μισὰ μονάχα θὰ λερωνόντανε, ἀπ' τὴ μέση καὶ κάτου ! Ἔπειτα μποροῦσα νὰ τὰ πλύνω σὲ καμιὰ βρύση πρὶν πάω σπίτι μου. Ἔτσι καταδικαστήκανε τὰ ψάρια νὰ σέρνωνται, κι ὡς νὰ πάω σπίτι μου ἀφήσανε σημάδια σ' ὅλο τὸ δρόμο ! Συλλογιστῆτε πιὰ ὅσοι μὲ βλέπανε τί γέλια κάνανε.... Σὰν ἔφτασα σπίτι, τὰ ψάρια μου δὲ θέλαν' ἀλεύρωμα, γενήκανε στ' ἀλήθεια ψαρια τοῦ δρόμου ! Τὰ κοίταζα καλὰ καλὰ καὶ σὰ νὰ μὴν τὰ γνώριζα. Πῆγα κεῖ σὲ μιὰ βρύση, στὴ γειτονιά μας, κι ἄρχισα νὰ τὰ πλένω. Σὲ λίγο τὰ περίφημα κεῖνα ψάρια ὡς τὴ μέση τους εἴτανε λασπωμένα κι ἀπὸ κεῖ κι ἀπάνου, ὡς τὸ κεφάλι, ἀλευρωμένα, κάτασπρα ! Τί νὰ κάνω ; θέλανε σωστὴ μπουγάδα ! Ξεχνῶ καὶ ποδιὲς καὶ παντελόνια, πιανω τὰ ψάρια μ' ἀπόφαση κι ἀνοίγοντας ὅλη τὴ βρύση τὰ βαστῶ ἀπὸ κάτω νὰ ξεπλυθοῦνε· δὲν πέρασε πολὺ ὥρα καὶ κάποιος μ' ἁρπάχνει ἀπ' ταὐτὶ καὶ τὸ στρεφογυρίζει, τὰ ψάρια πλάτς μοῦ πέφτουνε κατάχαμα ! — Βρέ, θεοσκοτωμένο, τί χάλια εἶν' αὐτά ; μωρὲ αὐτὸ 'ναι τὸ ψώνιο σου, παναθεμά σε ;...Γὼ ἀρχίζω τὰ κλάματα ἴ, ἴ, ἴ...σὺ δὲ μοῦπες νὰ σοῦ πάρω μεγάλα ψαρια ; ἴ ἴ ἴ καὶ τώρα μὲ χτυπᾷς ! Γὼ τρόμαζα νὰν τὰ φέρω !.... Τί νὰ πῇ κ' ἡ μάννα μου ἡ κακομοίρα, ποὔφταιξε κι αὐτὴ πιστεύοντας πὼς ἔγινα νοικοκύρης ! Μὲ πῆρε μέσα λοῦτσα, ποδιά, φανέλλα, πουκαμισο, ὅλα τὸ νερὸ τὰ πέρασε· μοῦ τὶς ἔβρεξε κι αὐτὴ πρῶτα κ' ὕστερα μ' ἄλλαξε, ἀφίνοντάς με νηστικὸ τὸ μεσημέρι γιὰ νὰ βάνω γνώση. Γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, ὅλοι μας μείνανε νηστικοί, ἀφοῦ τὰ ψάρια μου, ὅπως καταντήσανε, πεταχτήκανε στὶς γάτες ! ...

— Περίφημα τὰ κατάφερες, γιατρούλη μου, ἀπὸ μικρὸς ἔκανες τὰ θαματά σου — εἶπ' ἡ κυρία Σεβαστὴ γελῶντας.

— Τώρα, ὕστερ' ἀπό...πόσα εἶναι ; ἑξῆντα τρία σωστὰ χρονάκια....

— Ἄ ! μᾶς ἔφαγες τὰ δέκα....

Τὰ τρικάταρτα καράβια,
Στὸν Ὠκεανὸ νὰ φέρουν
Τοὺς θαλασσογυριστῆδες,
Γκὰπ κ.ὶ γκὸπ καὶ τὰ καΐκια
Καὶ προσμένουν καϊξῆδες.
Βάρκες θὲν οἱ σφουγγαράδες
Καὶ ξυλάρμενα οἱ ψαράδες,
Περγαντήνια οἱ περιτῆδες
Νὰ διαβαίνουν χαλαστῆδες
Σὲ νησιὰ καὶ πολιτεῖες.
Σπίτια νὰ πατοῦν κ.ὶ πύργους
καὶ κονάκια κι ἐκκλησίες.

Γκὰπ καὶ γκόπ, τὰ μαντολίνα
Θέλουν οἱ τραγουδιστάδες.
Τὰ λαοῦτα, τὶς κιθάρες.
Τὰ βιολιά, τοὺς ταμπουράδες,
Νὰ βαρᾶνε τους τὶς κόρδες
Καὶ τὸ μέλι τοῦ σκοποῦ,
Στάλα, στάλα νὰ κυλάει.
Μέσα στὴν ψυχὴ νὰ πάει,
Σὲ γιορτὲς καὶ πανηγύρια,
Σὲ βαφτίσα καὶ σὲ γάμους
Νὰ παγαίνουνε νὰ παίζουν,
Τοὺς πολέμους νὰ ἱστοροῦν,
Τὶς ἀγάπες νὰ λαλοῦν,
Τοὺς χοροὺς νὰ συντροφεύουν
Καὶ νυφάδες νὰ χορεύουν.

Γκὰπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι
Καὶ πεθαίνουν οἱ ἀθρῶποι.
Κάσες θὲν οἱ ἀφεντάδες,
Οἱ τρανοὶ κι οἱ βασιλιάδες,
Κάσες θένε κι οἱ ζητιάνοι
Κι ὁ καθεὶς θενὰ πεθάνει.
Θέλουνε σταυροὺς τὰ μνήματα
Καὶ κουτιὰ τὰ καντηλέρια.
Νὰ φωτίζουν καὶ νὰ δείχτουν
Καὶ νὰ λὲν βουβά :
Ἐδῶ βρίσκουνται θαμμένοι
Τῆς Ζωῆς οἱ νικημένοι.
Ποὺ σὰν ὄνειρο μιᾶς νύχτας
Ἦρθαν κι ἔφυγαν γοργά.
Ἔτσι μιὰ φορὰ κι ἐμεῖς
Θὰ ταφοῦμε μὲς τὴ γῆς
Σάρκα καὶ κορμὶ πεινᾶνε
Τὰ σκουλήκια γιὰ νὰ φᾶνε,
Γκὰπ καὶ γκὸπ καὶ τὰ δεντρὰ
Ἔχουν τελιωμὸ κι αὐτά,
Σὰν τοὺς ἄθρωπους βογγοῦν,
Πέφτουνε καὶ ξεψυχοῦν,
Γκὰπ καὶ γκόπ, οἱ δεντροκόποι,
Τῆς Ζωῆς οἱ στρατοκόποι.

Μπαστιάνα 1908. *Σ. ΣΚΙΠΗΣ*

ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΡΓΟ

Ἐπιτρέψατέ μου πάλε νὰ γράψω τὶς ἐντύπωσές μου, ἐντύπωσες ἁπλοῦ θεατῆ γιὰ ἕνα ἔργο ρωμαΐκο ποὺ ἡ κριτικὴ δὲν τὸ ἐχτίμησε στὴν πρεπούμενη ἀξία του, τουλάχιστο κατὰ τὴν ἰδέα μου· μήτ' ἐγὼ ἔχω τὴν ἀπαίτηση νὰ γράψω ἀληθινὴ κριτικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Χρηστομάνου, γιατὶ νομίζω πὼς εἶναι ἀπὸ κεῖνα ποὺ δύσκολα κρίνονται.

Ὁ Χρηστομάνος τὸ λέει σονάτα καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάσουμε κατὰ πόσο εἶναι δικαιολογημένη ἡ ἀντίληψη τοῦ συγγραφέα, ἐμεῖς θὰ τὴν παραδεχτοῦμε κ' ἔτσι θὰ βροῦμε στὸ δρᾶμα μέσα τὰ συστατικὰ μιᾶς σονάτας δηλ. τὸ preludio τὸ adante καὶ τὸ finale, μὲ τὰ τρία φιλιὰ μοιρασμένα σὲ τρεῖς πράξες· τὸ φιλὶ τῆς παιδιαρίσιας ζήλειας, τὸ φιλὶ τῆς ζήλειας τῆς καμωμένης γυναίκας μέσ' στὴν ἀκμή της, καὶ τὸ φιλὶ τῆς ἑτοιμοθάνατης.

Ἡ ζήλεια, ἡ ζήλεια ποὺ φυτρώνει μὲ τὴν ἀγάπη σὰ νἄθελε νὰ τὴ φυλάξῃ καὶ ποὺ καμμιὰ φορὰ μεγαλόνει τόσο ποὺ τὴν πνίγει, ἡ ζήλεια εἶναι τὸ θέμα τῆς σονάτας· πρέπει μάλιστα νὰ προστέσουμε πὼς τὸ θέμα εἶναι ὁλωσδιόλου εἰδικό, γιατὶ τὸ θέμα τῆς ζήλειας τὸ παίρνει μονάχα ἀπὸ τὴ γυναίκεια ἄποψη· καὶ ἡ μουσικὴ εἶναι στὰ λόγια τὰ ποιητικὰ τὰ γραμμένα ἀπάνου σὲ νότες φανταστικές, νότες χαρμόσυνες καὶ λυπητερές, ἐνῷ τὰ φιλιὰ εἶναι ἕνα εἶδος leit—motiv τῆς μουσικῆς ποὺ σ' ὅλη τὴ σονάτα μέσα σπέρνουνε τὴ χαρά, τὴν ἀγάπη ἢ τὴ θλίψη καὶ τὸ θάνατο.

Στὴν πρώτη πράξη—στὸ preludio—δυὸ κοριτσάκια, δυὸ μαθήτρες ποὺ ξέρουν κάτι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι νομίζει ἡ δασκάλα τους (διαβάζουν μυθιστορήματα !) ἀφίνουν τὰ παρθενικὰ κρεββάτια τους, κατεβαίνουν τὴ σκάλα τοῦ κήπου κρυφὰ καὶ κρυμμένες μέσα στὸ δροσερὸ καὶ φεγγαρόλουστο κῆπο ἀρχίζουνε κουβέντα· κουβεντούλα παιγνιδιάρικη καὶ παιδιακίσια, τονισμένη σὲ νότες γλυκές, δροσερὲς καὶ καμαρωμένες, γέλια γεμάτη, χαρές, μικροαισθήματα, πειράγματα, χειρονομίες καὶ φιλιά Ἔχουν ἕνα μυστικὸ καὶ τὸ λένε καὶ τὸ ξαναλένε· γιατὶ κ' οἱ δυό τους εἴδανε τὸν ἱππότη τους, τὸν ποθητὸ τῆς καρδιᾶς τους, ἐκεῖνου ποὺ τόσον καιρὸ τώρα κάθε νύχτα ἡ μορφὴ ἐφτερούγιζε μέσ' στ' ἄσπρα ὀνείρατά τους· πῶς τὸν εἶδαν, τί εἶπ' ἐκεῖνος, τί εἶπ' ὁ Θεῖος, τί ἐμουρμούρισε ἡ δασκάλα, πῶς τὶς ἐκοίταξε, πῶς τὰ μάτια του ἐμπλεχτῆκαν στὰ δικά τους, ποιὰ ἐπροτίμησε, ποιὰ ἐφίλησε—γιατὶ ἐφίλησε κιόλας τὴ μιά.

Οἱ ἀνυπόμονοι στὸ Θεατρο βρίσκουνε πὼς ὁ διάλογος τῶν δυὸ κοριτσιῶν εἶναι μακρινός· ὅσοι ὅλο καὶ περιπέτειες θέλουν στὸ θέατρο, καὶ νέα πρόσωπα καὶ σκηνικὰ—ἂς πάνε στὸν κινηματόγραφο ! Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἤθελε νὰ μᾶς μπάσῃ μέσ' στὴν ψυχικὴ κατάσταση δυὸ κοριτσιῶν ἴσως λίγο κακοαναθρεμμένων, πούναι καὶ λίγο ζωηρά, ἀλλὰ καὶ ἀθῶα, μὰ δυὸ κοριτσιῶν ποὺ ἡ νιότη τὰ συνεπαίρνει καὶ ἡ φύση τὰ κυβερνᾷ. Ὁ χυμὸς τῆς ἀγάπης φουσκώνει τὰ στήθεια τους μέσ' στὸ δροσερὸ καὶ φεγγαρόλουστο κῆπο Τί θέλετε ἄλλο νὰ πούνκι παρὰ τὴν ἀγάπη τους;

Ἡ μιὰ φοβιτσιάρα, ἡ ἄλλη τολμηρότερη κ' οἱ δυὸ ἀθῶες κι ἀνήξερες, δὲν καταλαβαίνουνε ἀπὸ ζήλεια καὶ περιμένουν τὸν πολυαγαπημένο τὸν εὐελπι, ποὺ σὲ λίγο νά, καὶ παρουσιάζεται πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη μέσ' στὰ κλαδιά, ἀγώρι ποθητὸ καὶ ὀνειρεμένο. Καὶ τότες ἡ μιὰ ἡ προτιμημένη πάει θαρρετὰ κι ἀνήξερα καὶ λέει τὸν ἔρωτά τη, τὸν παιδιαρίσιο ἔρωτα ζυμωμένον μ' ὅ,τι ἐδιάβασε στὰ μυθιστορήματα. Κ' ἡ ἄλλη χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ζηλεύει καὶ κλαίει. Κ' ἐδῶ γίνεται μιὰ σκηνή, ἕνα trio θεατρικὸ μαστορεμένο μὲ φρέσκια ἀγάπη καὶ χαρὰ ἀπὸ τόνα μέρος, μὲ λαχτάρα καὶ κλάψες ἀπὸ τἄλλο. Καὶ στὸ τέλος σφραγίζεται ὁ ἔρωτας τῆς μιᾶς μ' ἕνα φιλί, ἐνῶ ἡ ζήλεια τῆς ἄλλης σὰν τὴν ἠχὼ ξεσπάει σὲ κλάματα καὶ τότες στέρνει κ' ἐκείνη ὀπίσω ἀπὸ τὰ δεντριὰ ἕνα φιλί, ἕνα κρυφὸ φιλί, τὸ πρῶτο ἄνομο φιλί.

Ἡ δεύτερη πράξη δείχτει ὅλη τὴν τέχνη τοῦ συγγραφέα—εἶναι τὸ adante τοῦ ἔργου· πρῶτα ἡ συζυγικὴ εὐτυχία στὸ γυρισμὸ ἀπὸ τὸ ταξίδι τοῦ γάμου μὲ νότες χαρούμενες πλατειὲς καὶ πεταχτές, ἐνῶ ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ξεπετιοῦνται ἄλλες παρατονες, μισοκρυμμένες, λυπητερὲς ποὺ προλένε τὸ θάνατο τῆς Δόρας μὲ τὸ βῆχά τη;.

Σὲ λίγο ἡ ἀγαπημένη της φιλενάδα τοῦ θρέφει μέσα στὴν ψυχή της τὸν ἄνομο ἔρωτα ξεσκεπάζεται.

— Ἑξῆντα τρία σωστά !... Γραφτό μου εἴτανε νὰ τὰ ἴδω πάλε τὰ ἴδια ψάρια, μὰ λίγο πιὸ μικρὰ πὸ κεῖνα τὰ παιδιακίσια μου· εἶπα νὰν τὰ πάρω γιὰ νὰ δοκιμάσω γέρος, τοὐλάχιστο, τὴν οὐσία τους, σὰ δὲν εἴμανε τυχερὸς νὰ τὰ γευτῶ τότες !

— Ταίρι δὲν ἔχει ὁ γιατρὸς στὶς ἱστορίες του !

— Δὲν πιστεύω νἄχουνε καλὸ κρέας τὰ ψάρια σου....

— Σὰν τοῦ μπακαλιάρου μοιάζει, μοῦπανε· θὰ σᾶς στείλω δα τὸ μεζέ σας κ' ἔγνοια σας!

Θαρρῶ πὼς ζυγώνουμε τὸ κανάλι.... βλέπω καὶ φεύγουμε ἀπ' τἀκρογιάλι....

Ὁ δρόμος ἀπ' τὸ Λουτράκι ὡς τὸ Κανάλι εἶναι ἄνω κάτου, ἐδῶ λακκοῦβες καὶ παρέκει σωροὶ ἀπὸ λιθάρια, ὅπως εἶναι οἱ πιότεροι δρόμοι μας στὶς ἐπαρχίες· σὰ φυσοῦνε κεῖν' οἱ φοβεροὶ ἀγέρηδες τοῦ Λουτρακιοῦ, βλέπεις ἀπὸ μακριὰ νὰ σηκώνεται, σὰ σύφωνας, ἕνα σύγνεφο καὶ νὰ τρέχῃ σ' ὅλο τὸ δρόμο, πέρα πέρα, κρύβοντας γιὰ πολλὴ ὥρα ὅ,τι βρῇ μπροστά του. Ἡ Ἀθηναΐκη σκόνη μπροστὰ σὶ κείνη φαίνεται παιχνιδάκι ! Ὁ δρόμος σ' ἀρκετὸ διάστημα ἔχει δίπλα του δεξιὰ τὴ θάλασσα, καὶ ζερβὰ κάτι παλιοχώραφα, ποὺ καὶ ποὺ κανέν' ἀμπελάκι ζαρωμένο, μὲ τὸ καλυβόσπιτό του. Ὅσο προχωράμε στὸ κανάλι, ὁ δρόμος γίνεται κάπως καλήτερος, πιὸ στρωτὸς μὰ εἶναι λίγο ἀνηφορικός· χάνουμε πιὰ τὴ θάλασσα κ' ἔχουμε δεξιὰ καὶ ζερβὰ βουνὰ πὸ χῶματα, *ἐπιχωματῶσες*, ποὺ λένε· σὰν κοντεύουμε νὰ φτάσουμε στὸ κανάλι καὶ φαίνετ' ἀπὸ μακριὰ ἡ θάλασσα, σὰν ποτάμι, ἀρχίζει ἕνας κατήφορος ποὺ φέρνει ἴσια ἴσια στὸ πέρασμα, στὴ μεγάλη *σκεδία* ποὺ παίρνει ἀνθρώπους, ζῶα, κάρρα κτλ. καὶ τὰ μεταφέρνει στὴν πέρα μεριὰ τοῦ καναλιοῦ. Τὸ κανάλι στὸ ἔμπασμά του εἶναι πλατύτερο, ἀνοίγεται, σκηματίζεται σὰ στρογγυλὸ λιμανάκι, κλεισμένο ζερβόδεξα μὲ μῶλο καὶ φωτισμένο κι ἀπ' τόνα μέρος κι ἀπ' τἄλλο μὲ χρωματιστὰ φανάρια, κόκκινο καὶ πράσινο. Πιὸ μέσα στενεύει τὸ κανάλι καὶ γίνεται μικρό, ποὺ τὰ μεγάλα βαπόρια δὲν μποροῦνε νὰ τὸ περάσουνε. Μεγάλα βουνά, μὲ τὸ ραχαΐρι, λές, κομμένα, τὸ κλείνουνε κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριές, κάτι ἄγριο δίνοντάς του τὴ νύχτα· ψηλά, μέσ' στὴ μέση, ἕνα γεφῦρι σιδερόδρομου ζυγώνει τὰ δυὸ βουνὰ καὶ πλέοντας κανεὶς θαρρεῖ πὼς θἀκουμπήσουνε τὰ κατάρτια στὸ γεφῦρι· κι ὅμως εἶναι τόσο ψηλά ! Τὰ πλάγια τοῦ καναλιοῦ στὸ στενότερο μέρος εἶναι μολωμένα κ' ἔχουνε, ριζοβουνιὰ ριζοβουνιά, στενὰ πλακοστρωμένα πεζοδρόμια· ἔτσι καὶ μὲ τὰ πόδια μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ περάσῃ ἀπὸ τὴ μιὰ του ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη. Τὴ νύχτα φωτίζεται μ' ἠλεχτρικὸ φῶς. Τέτοιο εἶναι, μὲ λίγα λόγια, τὸ Κανάλι τῆς Κόρινθος.

Ἡ ἄμαξα στάθηκε κεῖ σὲ μιὰ παραγκούλα, ποὺ μένουν τῆς σκεδίας οἱ ἐργάτες. Ἡ σκεδία εἶναι, νὰ ποῦμε, καΐκι μεγάλο, τετράγωνο, πλατύ, ἴσιο, ποὺ κλείνεται δεξιὰ καὶ ζερβὰ μὲ κάγκελλα μὰ μπρὸς καὶ πίσω εἶναι λεύτερο Καθὼς τὴν ἔχουν ἀραγμένη σύρριζα στὴ στεριά, ἔρχετ' ἴσια ἴσια μὲ τὸ δρόμο καὶ μὲ πολλὴ εὐκολία οἱ ἄμαξες μπαίνουν καὶ στέκουνται πάνω της. Κόσμος ὁλόκληρος βρέθηκε μαζὶ μὲ τοὺς φίλους μας, κάρα, λεωφορεῖα, γαϊδούρια φορτωμένα, χώρια καμιὰ τριανταριὰ πεζούς....

— Βρὲ γιὰ τὸ Θεό ! Μ' ὅλους αὐτοὺς θὰ τἀξειδέψουμε ; θαρρῶ δὲν εἶν' ὁλότελα ἀκίντυνο τὸ πρᾶμα—εἶπ' ἡ μάννα τοῦ Γιάννη, βλέποντας φοβισμένη κεῖνο τὸ σούσουρο ...

— Ἄμ τί φόβος εἶναι, κερά μου ! ἄλλες φορὲς βλέπεις πιότερο ἀσκέρι....μπᾶς καὶ θὰ παλαίψουμε μὲ φουρτούνα ;—εἶπε κάποιος ἐργάτης, ποὺ ταχτοποιοῦσε τὶς ἄμαξες, πὼς νὰ σταθοῦνε.

— Δὲν τὰ ξέρω γὼ αὐτά ! Δὲν κάθουμαι πάνω στὴν ἄμαξα, θὰ κατεβῶ κάτω.... Μπᾶ ! Ἔτσι νὰ

σὲ μιὰ σκηνὴ ἐρωτικὴ ὁ Φαίδης τῆς λέει τὴν ἀγάπη του, ἐνῶ ἐκείνη μόλις κρατιέται νὰ μὴν τὸ πῇ μὲ τὰ χείλια της, ἀλλὰ τὸ λέει μὲ τὴ στάση της. Κι ἀπάνου σὲ τέτοια τρομερὴ ξεμυστέρευση ἀνυποψιάστη ἡ Δόρα τοὺς πιάνει· ὅλα τὰ καταλαβαίνει. Κλαίει καὶ γελᾷ. Μὰ θέλει νὰ βάλῃ τὸ χέρι στὴν πληγὴ τὴν ἀνοιχτή. Θέλει νὰ τοὺς δῇ να φιληθοῦν. Καὶ βεβαιωμένη πιὰ γιὰ τὸν ἔρωτά τους, ἄγρια ἐκδικητικιά, λάγνα, παίρνει τὸ φιλὶ τοῦ ἀντρός της ἀπὸ τὰ χείλη τῆς ἀντιζήλου της. Νά, τὸ δεύτερο φιλί, τὸ φιλὶ τῆς γυναίκας τῆς ζηλότυπης, ποὺ κλεῖ τὴ δεύτερη πράξη.

Εἶπανε πὼς ὁ Χρηστομάνος τὄκλεψε ἀπὸ κάπου ἐκεῖνο τὸ φιλί· μπορεῖ· ἀλλὰ κ' ἐκεῖθε ποὺ τὄκλεψε, κλεψε κλεμμένο εἶτανε ἀπὸ τὴ φύση. Τί μᾶς πειράζει ἐμᾶς· καὶ τὶς λέξες ποὺ μεταχειρίζεται, καὶ τὶς φράσες καὶ τὴν πλοκὴ καὶ τὴ θεατρικὴ ἐπιστήμη, βέβαια πὼς ὁ Χρηστομάνος τὶς ἔκλεψε ἀπὸ ἄλλους (ἀφοῦ μιλᾶμε σὰ Ρωμιοί). Μὰ κι ὅλοι μας ἐκλέψαμε ἔτσι τὴν ἀνατροφή μας, καὶ μόνο ὁ Ὑπεράνθρωπος, ποὺ ἀπὸ κανένανε δὲ θὰ κλέψῃ τίποτα, δὲν ἀνακαλύφτηκε ἀκόμη.

Νά τώρα καὶ ἡ τρίτη πράξη : Εἶναι τὸ φινάλε εἶναι ὁ θάνατος καὶ ἡ ἐκδίκηση. Μὲ νότες μονότονες καὶ λυπητερὲς ψαίλνεται ἡ ἀρρώστεια καὶ ἡ ἀπελπισιά, ὁ Χάρος τριγυρίζει στὸ σπίτι, σὲ λίγο ἡ νεκρώσιμη καμπάνα θὰ κλάψῃ τὴ ζωὴ τῆς Δόρας. Τὸ ξέρει ἐκείνη, ἀπὸ τὸ γιατρὸ ἄκουσε τὴν καταδίκη της· καὶ τώρα, σὲ μιὰν ἀνάλαμπὴ ζωῆς, σπαράζει ἡ ψυχή της· τὸ λογικό της συμμαζεύεται ὅλο σὲ μιὰ ἰδέα, πῶς νὰ πετύχῃ ὁ ἄντρας της, ὁ ἀγαπημένος της, ὁ ζηλευτός, νὰ μὴν παντρευτῇ μὲ τὴν φιλενάδα της. Ἡ ζήλεια της θέλει νὰ νικήσῃ τὸ θάνατο. Μὲ ἀγωνία ξομολογάει τὸν ἄντρα της, ξομολογᾷ τὴ Διάνα, βεβαιώνεται γιὰ τὴν ἀγάπη τους, κάνει πὼς δὲν καταλαβαίνει· τοὺς βάζει νὰ φιληθοῦν, κ' ἐκεῖ ποὺν' ἀγκαλιασμένοι σκοτώνεται στεφανωμένη μὲ ἄσπρα ρόδα. Ἡ πιστολιὰ ποὺ πῆρε τὴ ζωὴ τῆς Δόρας χωρίζει τοὺς ἄλλους δυὸ γιὰ πάντα, τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ καρδιές τους ἐλαχτάρησαν ἀπὸ πόθους καὶ ὄνειρα. Καὶ τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο φιλί, εἶναι τὸ ἐκδικητικὸ φιλὶ τῆς γυναίκειας ζήλειας.

Τὸ ἔργο τοῦ Χρηστομάνου εἶναι γραμμένο μὲ μιὰ τέχνη λεπτὴ ποὺ μονάχα καρδιὰ γυναίκεια μπορεῖ καλὰ καλὰ νὰ νοιώσῃ. Εἶναι κέντημα δαντέλλας ἐκλεκτῆς καὶ σπάνιας ποὺ ὁ καθένας θαμάζει ὅταν τὴ βλέπει στὴ σκηνή, μὰ ποὺ γιὰ νὰ την καταλάβῃ χρειάζονται μάτια μαθημένα ἀπὸ ἐκζητημένη καὶ αἰθέρια ὀμορφιά. Τότες μονάχα ἡ ψυχή μας συνεπαίρνεται ἀπὸ τὴ φανταχτερὴ μουσική, ποὺ μὲ νότες χαρμόσυνες καὶ λυπητερὲς δηγιέται ὅλη τὴ γυναικήσια ζήλεια.

Καὶ μεῖς χωρὶς νἄχουμε τὴν ἀπαίτηση νὰ καταλαβαίνουμε καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μένουμε μαγεμμένοι, χωρὶς νὰ ξέρουμε τί νὰ θαμάσουμε περισσότερο, τὴν τέχνη τοῦ συγγραφέα ἢ τὴ λεπτὴ ἔμπνευση.

ΟΥΝΤΙΣ

ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ

Ἀπ' τὶς ἐφημερίδες μαθαίνω πὼς μερικοὶ σοφτάδες στὴν Πόλη τοιχοκολλήσανε στοὺς δρόμους γιαφτάδες (προκηρύξεις) ἐναντίον τοῦ Σεϊχουλισλάμη, γιατί, λέγουν οἱ σοφολογιώτατοι, θέλει νὰ μεταφράσῃ τούρκικα τὸ Κοράνι ποὺ νὰ τὸ νοιώθῃ καὶ ὁ λαός.

Ὁ σοφτᾶς εἶναι σὰν νὰ ποῦμε μωαμεθανὸς φοιτητής: Ὁ Σεϊχουλισλάμης εἶναι θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ μουτουλμανισμοῦ, πατριάρχης, ὅπως θὰ λέγαμε ἐμεῖς. Τέλος τὸ Κοράνι γιὰ τοὺς μωαμεθανοὺς εἶνε ὅ,τι γιὰ μᾶς τὸ Εὐαγγέλιο. Προσέξετε τώρα μίαν ἀνέλπιστη ἀναλογία ποὺ βγάζω.

Στὰ 1902 ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἑλλάδος νόμισε πὼς κι ὁ λαὸς εἶχε δικαίωμα νὰ νοιώσῃ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ δὲν ἐναντιώθηκε σὲ μιὰ μετάφραση σὲ ἀτλῆ γλῶσσα. Σηκώθηκαν ὅμως στὸ πόδι οἱ Ἕλληνες σοφτάδες, οἱ φοιτητὲς δηλαδή, καὶ αἱματοκύλησαν τὸν κόσμο.

Ἐκεῖνο ποὺ ἔκαμαν τότε στὴν Ἀθήνα οἱ σοφτάδες τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, κάμνουν σήμερα οἱ σοφτάδες τῶν μενδρεσέδων στὴν Πόλη. Σοφτάδες καὶ σοφτάδες τὸ ἴδιο πρᾶμα, μὲ τὴν ἀσήμαντη διαφορὰ ποὺ ἐκεῖνοι ἐκεῖ εἶταν «ἀπερίτμητοι» καὶ αὐτοὶ ἐδῶ εἶναι «περιτετμημένοι τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστείας». Ὅ,τι τύφλα δηλαδὴ ὅ,τι μούντζα.

(Ἀπὸ τὸν «Κόπανο» τῆς Σμύρνης).

"Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Εθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειοι Σιδερόδρομου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ρωμιοὶ καὶ Βούλγαροι παπάδες — Οἱ κληρονόμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου — Ἄκυρες — Ἕνας ἐθνικὸς καημός — Οἱ μαλλιαρίζοντες — Μιὰ φιλικιὰ σύσταση.

ΕΞΟΧΑ *τἄρθρα ποὺ δημοσιεύει τώρα τελευταῖα ὁ κ. Φρ. Βιρβίλης γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Πόλης στὴν «Ἀκρόπολη». Οὔτε κρύβει τὶς πληγές μας, οὔτε χαδεύει τὶς ἀδυναμίες μας. Γυμνὰ μᾶς τὰ παρουσιάζει τὴ πράματα καὶ ξάστερα τὴ βροντοφωνάζει τὴν Ἀλήθεια — καὶ μᾶς κάνει νὰ πονάμε, μερικὲς φορὲς καὶ νὰ ντρεπόμαστε γιὰ τὰ χάλια μας, μὰ τόσο τὸ καλύτερο, ἀφοῦ μονάχα ἀκούγοντας τὴν ἀλήθεια θὰ μπορέσουμε νὰ ξυπνήσουμε μιὰ μέρα καὶ νὰ δουλέψουμε ἀθρωπινώτερα καὶ ἐθνικώτερα.*

Στὴν Πόλη (λέει ὁ κ. Βιρβίλης στὸ ἄρθρο του τῆς Τετράδης) ὑπάρχει ἡ μεγάλη Βουλγαρικὴ ἱερατικὴ σχολὴ μὲ 250 μαθητές· ὅλοι αὐτοί, ἅμα τελιώσουν τὶς σπουδές τους ἔχουνε θέση ἕτοιμη, στέλνουνται στὴ Μακεδονία, ἐνῶ οἱ δικοί μας πετιοῦνται στοὺς δρόμους ἔρημοι κι ἀπροστάτευτοι. Ἀπὸ τὴ δική μας ἱερατικὴ σχολὴ βγαίνουνε σχολαστικοὶ παπάδες, μὲ τὸ περίφημο ἐκπαιδευτικό μας σύστημα, ἐνῶ ἀπὸ τὴ Βουλγάρικη σχολὴ βγαίνουνε πατριῶτες καὶ ἱεραπόστολοι τῆς Βουλγαρικῆς Ἰδέας.

Διαβάζοντας κανεὶς τἄρθρα τοῦ κ. Βιρβίλη πάει νὰ πιστέψει καὶ νὰν τὸ φωνάξει κιόλας, μὲ κίντυνο νὰ τὸν ποῦνε καὶ προδότη, πὼς δὲ θὰ ζημιωθοῦμε καθόλου ἂν ἀρχινήσουμε νὰ μιμούμαστε σὲ μερικὰ πράματα τοὺς Βουλγάρους.

★

ΔΥΟ ἀξιοσέβαστοι κύριοι ἀνεβαίνοντας προχτὲς τὸ βράδι τὴν ὁδὸ Προαστείου τὰ λέγανε σὰν καλοὶ Ρωμιοί, ἴσως γιὰ νἀνοίξει ἡ ὄρεξή τους περσότερο.

κανουνε τἄλογα τρέχουμε νὰ βροῦμε τὸν πάτο τοῦ καναλιοῦ!

— Πῶς τὸ κάνεις, χριστιανή, νὰ μὰφησης μονάχο, ὕστερα πὸ τόσω χρονῶ φιλία : κάτσε δῶ κοντά μου, μαζὶ νὰ πεθάνουμε ! Νὰ κατεβῶ, ξέρεις, ἐγὼ καὶ νἀνεβῶ ξανὰ θέλω βασιλικὰ ἔξοδα ! μουρμούριζ' ὁ γιατρὸς κλαψιαρικα καὶ τὰ παιδιὰ σκάσανε στὰ γέλια !

— Δὲν εἶναι γιὰ χωρατά, γιατρέ, αὐτὰ τὰ πράματα !

— Οὔφ ! οὔτε ψητὴ πιὰ δὲν τρώγεσαι, οὔτε βραστή ! Ὅλα τραγικὰ τὰ κάνεις, ὅλα τὰ παίρνεις στὸ σπουδαῖο !

— Νά ! γὼ δὲ φοβᾶμαι, κύρ γιατρέ, δὲς με πῶς στέκουμαι ! φώναξ' ἡ Μαριώ, δίπλα στὸν ἁμαξᾶ κορδωμένη.

— Καλὲ δὲ θυμᾶσαι, γιατρέ, τί γράφανε τὶς προάλλες οἱ φημερίδες ; Κάνε μου τὴ χάρη, ἁμαξᾶ, καὶ κατέβα νὰ κρατᾷς τἄλογα...Δὲν τὄχω σκοπὸ νὰ πνιγῶ μαζὶ μ' ἕνα κολασμένο !

— Καλά, καλά ! Θὰ σ' τὸ πληρώσω !..

Πάνου στὶς κουβέντες ξεκίνησ' ἡ σκεδία σιγὰ σιγά, σὰ χελῶνα. Δυὸ τρεῖς ἐργάτες, γέροι θαλασσόλυκοι, τραβοῦσανε μιὰ γερὴ ἀλυσσίδα, ποὔτανε τεντωμένη στὸ πλάγι της, κ' ἡ σκεδία κούτσα κούτσα πήγαινε. Ἡ ἀλυσσίδα ἐρχόνταν ἀπ' τὴν πέρα μεριά, ὅπου εἶτανε τυλιγμένη σ' ἕνα εἶδος μαγκανιοῦ, καὶ περνοῦσε τὸ κανάλι βυθισμένη στὴ θάλασσα ὡς νὰ φτάσῃ στὴ σκεδία· ὅσο τὴν τραβοῦσαν οἱ γέροι, τόσο ξετυλιγόταν ἀπ' τὸ μαγκάνι, δίνοντας ἔτσι τὴν ἀργὴ ἀργὴ κίνηση τῆς σκεδίας...

— Ἄχ ! δόξα σοι ὁ Θεός ! Νὰ σᾶς πῶ τέτοιο ταξίδι κάλλιο νὰ μοῦ λείπῃ ! -- φώναξ' ἡ κυρία Σεβαστή, ἀνασαίνοντας πιὰ σὰ φτάσανε πέρα.

— Πέντε λεφτὰ κάναμε, χριστιανή, καὶ κάνεις ἔτσι ;

— Γιὰ μιὰ στιγμὴ ὁ κόσμος μπορεῖ νὰ χαλάσῃ!

— Δόστε κάτι στοὺς γέρους γιὰ τὸν κόπο τους, καὶ δρόμο !

Ὁ δρόμος πέρ' ἀπ' τὸ Κανάλι, ὡς τὴν Κόρινθο, δὲν ἔχει τίποτις τὸ ἀξιόλογο. Στὸ ἐμπασμα τοῦ καναλιοῦ χτίστηκε ἡ Ποσειδωνία, χωριουδάκι μὲ λίγα σπίτια γιὰ τοὺς ἐργάτες τῆς ἑταιρίας καὶ τὰ πρεπούμενα γραφεῖα. Παρέκει βουνὰ ξερά, γεμάτα γκρεμνούς, λοξοκομμένα γιὰ τὸ δρόμο, ποὺ θυμίζουνε λίγο τὴν Καστέλλα τοῦ Φαλήρου. Κοντὰ στὴν Κόρινθο χωράφια μὲ καλαμπόκια καὶ μποστάνια. Ὁ ἁμαξωτὸς δρόμος σταυρώνεται μὲ τὸ σιδερόδρομο καὶ μπρὸς στὴν Κόρινθο περνάει δίπλα πο τὸ σταθμό της, μεγάλο, κεντρικὸ σταθμό, μ' ἀποθῆκες γιὰ βαγόνια καὶ μηχανές. Ἡ *Νέα Κόρινθος* ἔχει καλοὺς δρόμους καὶ κάμποσα ὄμορφα σπιτάκια, ὅπως λέν Ἀθηναΐτικα, μὰ δίχως τάξη καὶ γοῦστο δῶθε κεῖθε ριμμένα μαζὶ με χωριατόσπιτα. Οἱ φίλοι μας περάσανε τὴ δεντροφυτεμένη πλατεία της, βγῆκαν κάτω στὴν ἀκρογιαλιά, ὅπου καμαρώσανε π' ἀγνάντια τὸν ἀγαπημένο τους Κάβο, καὶ τραβῆξαν ὕστερα τὸ δρόμο τῆς Παλιᾶς Κόρινθος. Ὁ δρόμος αὐτὸς περνάει μέσ' ἀπὸ τἀμπέλια κ' ἡ ματιά σου ἀναπαύεται στὴν καταπράσινη κείνη θάλασσα· ξεπετιοῦνται μέσ' στ' ἀμπέλια τὰ κλήματα φουντωτά, φουντωτά, στὴ σειρὰ βαλμένα, σὰν κοπελλοῦδες ὁμορφοχτενισμένες στὸ χορό. Δὲν εἶναι τὰ φράγκικα κλήματα, τὰ κιτρινισμένα, τἀρρωστιάρικα, ποὺ μαραίνει τὴ θωριά τους ὁ περονόσπορος κ' ἡ φυλλοξήρα· ἔχουνε τὴ δροσιὰ τῶ βουνῶ μας, τὴ ζωηράδα τοῦ ἥλιου μας, τὴ λεβεντιά, θαρρεῖς, τῶν παλλικαριῶν ποὺ τὰ τρυγᾶνε ! Δὲς τα κεῖνα τὰ γερὰ κλήματα, τὰ πλατύφυλλα, ποὺ σηκώνονται σὰ δεντράκια, κρεμνῶντας κάτω κατσαροὺς βλαστοὺς καὶ σὲ κάθε τους κλαράκι κρύβοντας κ' ἕνα λιανόρρωγο σταφύλι· εἶναι ἡ κεχλιμπαρένια μας σταφίδα, τὸ καμάρι τοῦ

— Δὲν πρέπει, ἔλεγε ὁ ἕνας, νὰ πελπιζόμαστε, φίλε μου. Θυμήσου πῶς; στὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου ὁ Ἑλληνισμὸς κατάχτησε ὁλόκληρο τὸν κόσμο.... Γιατί νὰ μὴν ξαναγίνει τὸ ἴδιο θάμα καμιὰ μέρα;

— Ἔχεις δίκιο. Οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουν ἀλλήλους!... παρατήρησε ὁ δεύτερος, ροφώντας μ' ἐνθουσιασμὸ τὸ ἐθνικὸ αὐτὸ ρακί.

Καὶ κάπιος τρίτος ποὺ βάδιζε πλάϊ τους καὶ τοὺς ἄκουγε, συλλογίστηκε:

— Θεὸς σχωρέσ' τονε τὸ μακαρίτη, μὰ στὴν ἐποχή του οὔτε Ἐγγλέζικοι στόλοι ὑπάρχανε, οὔτε Βουλγάρικες λόγχες.

*

ΑΚΥΡΩΘΗΚΑΝΕ οἱ ἐξετάσεις τῶν Εὐελπίδων καξαναγι κανε καινούριες. Γιὰ ν' ἀκυρωθοῦνε, πάει νὰ πεπῶς εἶτανε σωστὰ τὰ παράπονα τῶν παιδιῶν ποὺ ἀποκλειστήκανε, πῶς οἱ καθηγητὲς φερθήκανε μεροληπτικά, καὶ πῶς τὸ Ὑπουργεῖο θὰ πείστηκε γιὰ ὅλ' αὐτὰ καὶ γι' αὐτὸ τὶς ἀκύρωσέ.

Καλὰ ὅλ' αὐτά. Μὰ δὲν ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν καὶ κεῖνοι ποὺ ἀδικήσανε, γιὰ νὰ πάψει πιὰ ἐπιτέλους κι αὐτὴ ἡ ἀηδία, νὰ γίνουνται διαγωνισμοὶ κ' ἐξετάσες καὶ ν' ἀκυρώνουνται ὁλοένα γι' ἄδικες καὶ μεροληπτικές;

*

ΚΥΡΙΕ Θεοτόκη, νὰ ζήσεις, δῶσε πιὰ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Δικαιοσύνης στὸν κ. Λομπάρδο ποὺ τοῦ τόταξες, νὰ βροῦμε πιὰ καὶ μεῖς οἱ ἔντιμοι τὴν ἡσυχία μας!

Κάθε λίγο καὶ λιγάκι, κάτου ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ εἴδηση, πῶς πῆρε δηλ. ἡ Αὐστρία τὴ Βοσνία, πῶς ἔγινε ἡ Βουλγαρία Βασίλειο ἢ πῶς κήρυξε ἡ Κρήτη τὴν ἕνωσή της, θὰ διαβάσουμε μὲ παχιὰ ψηφιὰ τυπωμένη καὶ τὴν ἐθνικὴ εἴδηση πῶς γίνεται ἢ δὲ γίνεται ἢ πότε γίνεται ὁ κ. Λομπάρδος Ὑπουργός. Μὰ εἶναι κατάσταση αὐτή, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ κόσμος νὰ καίγεται καὶ μεῖς νὰ μὴν ἀλλάζουμε χαβᾶ;

*

ΜΙΑ εἴδηση σπουδαία ἀπὸ τοὺς «Καιροὺς» τῆς περασμένης Τετράδης:

«Ὁ ἕτερος τῶν ἐπιθεωρητῶν κ. Σακελλάριος ἐπιστρέψων ἐκ Λαρίσσης ὅπου μετέβη δι' ἀνακρίσεις θὰ μεταβῇ εἰς Ὕδραν πρὸς ἐνέργειαν ἀνακρίσεων κατὰ τοῦ ἐκεῖ σχολάρχου κ. Σουρέα (Κώστα Παπαρρήγου) μαλλιαρίζοντος ὡς γνωστὸν κατὰ τρόπον ἐπιζήμιον διὰ τοὺς μαθητάς».

Ἡ ἐξωφρενικὴ αὐτὴ εἴδηση μποροῦσε νὰ τελειώνει κ' ἔτσι:

«Μετὰ τὴν Ὕδραν ὁ ἕτερος τῶν ἐπιθεωρητῶν κ. Σακελλάριος θὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ὅπως ἐνεργήσει, ἐντολῇ τοῦ κ. Ἰτάλη καὶ τοῦ κ. Πάπ, ἀνακρίσεις κατὰ τοῦ ἐκεῖ καθηγητοῦ κ. Ψυχάρη μαλλιαρίζοντος ἐπιζημίως καὶ διδάσκοντος, ὡς γνωστόν, εἰς τοὺς Γάλλους σπουδαστὰς τῆς «Σχολῆς τῶν ζωντανῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν» τὴν ζῶσαν γλῶσσαν καὶ οὐχὶ τὴν τεταριχευμένην καὶ ἐναποθηκευμένην ἐν ταῖς ἐπισήμοις νεκροθήκαις, αἵτινες καλοῦνται «διδακτικὰ προγράμματα» τοῦ Ἑλλ. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Κατ' αὐθεντικὴν ἀνακοίνωσιν, καὶ τῶν δύο τούτων, τῶν κ.κ. Ψυχάρη καὶ Σουρέα, ἡ θέσις εἶναι ἐπισφαλής».

*

ΕΙΔΑΜΕ καὶ τὸν «Κόπανο» τῆς Σμύρνης, τὴ βδομαδιάτικη σατυρικὴ ἐφημερίδα ποὺ τὴ βγάζει ὁ φίλος Γ. Ι. Ἀναστασιάδης, ὁ «Θεατής» δηλ. τῆς «Ἡμερησίας», ποὺ τὰ χρονογραφήματά του, γιομάτα κρίση κ' ἐξυπνάδα, τοὔχουνε δώσει μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες πρῶτες θέσες στὴ Σμυρνιώτικη δημοσιογραφία. Ὁ «Κόπανος» (τὸ 50 φύλλο του εἴδαμε) μᾶς ἄρεσε πολύ· ἕνα μάλιστα ἀποθ.ἀκι του «Ἀναλογίες», τὸ τυπώνουμε σ' ἄλλη σελίδα. Ἔχουμε ὅμως νὰν τοῦ παρατηρήσουμε καὶ κάτι φιλικά· στὶς δυὸ πρῶτες σελίδες του τυπώνει ἕνα σατυρικὸ ποίημα τοῦ Τοξότη ποὺ θυμίζει παραπολὺ Σουρή. Καὶ δὲν κάνει. Καὶ θὰν τὸ ξέρει πολυκαλὰ ὁ «Κόπανος» πῶς ὅ,τι πρᾶμα θυμίζει κάτι ἄλλο ὅμοιο ποὔγινε πρωτήτερα, ξεπέφτει. ὅση ἀξία κι ἂν ἔχει τὴ χάνει, καὶ μένει μόνο γιὰ χλωμὴ ἀπομίμηση. Τί σημασία λ. χ. θἄχει καὶ τί θὰ προστέσει στὸν ἀγῶνα, νὰ βγεῖ ἕνα ἄλλο φύλλο στὴ Σμύρνη, στὴ Μυτιλήνη ἢ στὴ Χιὸ σὰν τὸ «Νουμᾶ;» Ὁ κόσμος ποὺ θὰν τὸ διαβάζει, πάντα τὸ «Νουμᾶ» θὰ θυμᾶται καὶ θὰ λέει:

— Ποιά ἀνάγκη νὰ βγεῖ κι αὐτό;

Πρωτότυπα πράματα νὰ μᾶς δώσετε, δικά σας γοῦστα, δική σας δουλιά. Νά, τί καρτεροῦμε ἀπὸ σᾶς τοὺς Τουρκομερίτες συναγωνιστάδες μας, τώρα ποὺ φύσηξε κάπιο ἀγεράκι λευτεριᾶς στὸν τόπο σας, τώρα ποὺ ἡ σκέψη καὶ ἡ ἐνέργεια σπάσανε τὶς βαριὲς ἁλυσίδες τους. Ἴσαμε τώρα εἴτανε τὸ στόμα σας σφαλισμένο, εἴταν ἡ ἐνέργειά σας σκλαβωμένη. Τώρα πέσανε πιὰ αὐτὰ κι ὁμπρός! Ὄχι ἀντιγραφὲς καὶ καρικατοῦρες κεινῶνε ποὺ γίνουνται δῶ. Πρωτοτυπία δώστε μας, γιατὶ πρωτοτυπία διψάμε.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Ο ΑΛΛΟΣ ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

Τὴν περασμένη Κεριακὴ τὸ πρωΐ ἀντάμωσα στὸ δρόμο τὸ Ματσούκα. Φίλος μου παλιὸς καὶ οἰκογενειακός μου φίλος. Καὶ τὸν εἶχα πειράξει τὶς προάλλες χοντρὰ στὸ «Νουμᾶ»

— Δουλεύω καὶ γώ, μωρέ! Τί ἔχεις μαζί μου; μοῦ φώναξε γελαστός, σφίγγοντάς μου γκαρδιακά, δηλ. Ματσούκικα, τὸ χέρι.

Τίποτα, Σπύρο. Δὲ μοῦ ἀρέσει ὁ τρόπος τῆς δουλιᾶς σου. Μιλᾶς πολύ, κουβεντιάζεσαι πολὺ καὶ φουσκώνεις τὸν κόσμο μὲ λόγια καὶ μὲ ἀέρα. Κάνεις ἀκόμα κ' ἕνα ἄλλο, πολὺ μεγάλο, κακό. Μαθαίνεις στὸν κόσμο τὸν εὔκολο πατριωτισμό. Ἄμα δώσετε πέντε δέκα δραχμὲς γιὰ τὸ στόλο ἢ γιὰ νἀγοραστοῦνε κανόνια, κάνετε τὸ χρέος σας καὶ μπορεῖτε πιὰ νὰ ἡσυχάζετε. Αὐτὸ τοὺς μαθαίνεις, θεομπαίχτη. δίχως νὰν τὸ καταλαβαίνεις. Στὰ ὕστερα, μιλᾶς γιὰ **Νέα γεννεὰ** *καὶ πώνεις καὶ βαφτίζεις μ' αὐτὸ τὸ βαρὺ ἐπίθετο μιὰ πυροβολαρχία ποὺ θἀγοραστεῖ μὲ τοὺς παράδες ποὺ μαζώνεις, βγάζοντας λόγους δεξιά, ζερβά.. Ἀθρῶποι μᾶς χρειάζουνται, Σπύρο, ἀθρῶποι καὶ ἡ ἀφεντιά σου ἔρχεσαι καὶ μᾶς τσαμπουνᾶς γιὰ κανόνια...*

— Ἀθρῶποι, ναί! — φώναξε καταμεσὶς στὸ δρόμο, — ἀθρῶποι!... Ἔχεις δίκιο. Πρέπει νὰ γενοῦμε ἀθρῶποι, γιατὶ δὲν εἴμαστε ἀκόμα ἀθρῶποι!.. Ἐγώ, ποὺ μὲ βλέπεις, δέκα χρόνια τώρα ταξιδεύω πάνου στὶς πρόλψες!..

— Μάλι τὶς φαφλαταριές σου ἀρχίνησες, Σπύρο..

— Ὄχι, βρὲ παιδί! Σοῦ μιλάω ἀληθινά, μὲ πόνο....

Καὶ μὲ τράβηξε μέσα σ' ἕνα μαγαζί. Κι ἀρχίνησε νὰ μοῦ ξεμυστερεύεται. Καὶ μοῦ ἄνοιξε τὴν ψυχή του. Καὶ μ' ἄφισε νὰ βουτήξω μέσα σ' αὐτήνα καὶ νὰ βρῶ τὸ ξετίμητο μαργαριταράκι — ἕνον ἄλλονε δηλ. Ματσούκα, ὄχι λογὰ καὶ κάπως θεατρῖνο καὶ κάπως ἐπιπόλαιο. ἀλλὰ τὸν ἐσωτερικὸ ἄθρωπο, τὸ βαθὺ καὶ τὸ στοχαστικό, ποὺ θέλει νὰ κρατάει κι αὐτὸς κάπιονε σταυρὸ στὸν ὦμο του κι νἀνεβαίνει τὸ Γολγοθά του, δουλεύοντας γιὰ μιὰ ἰδέα τρανὴ κ' εὐγενικιά.

— «Τοὺς μιλάω γιὰ κανόνια, γιατὶ ἀκόμα ἡ ψυχή τους δὲν ξεκόλλησε ἀπὸ τὰ γιαταγάνια καὶ τὰ καρυοφύλλια τοῦ Εἰκοσιένα. Ὅπλα λαχταράτε; Νά, ὅπλα! Μὰ μόλις τοὺς συνεπάρω καὶ τοὺς βγάλω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους καὶ τοὺς σηκώσω κάπως ἀψηλότερα, τοὺς πετάω τὴν μπόμπα, τοὺς λέω τὸ μυστικό. Τὰ κανόνια, μωρέ, σκουριάζουνε, ὅσο δὲν ἔχουμε ἀθρώπους νὰν τὰ συντηρήσουνε. Δουλιά, δουλιά! Σᾶς μιλάω γιὰ κανόνια, κι ὅμως μὲ βλέπετε φορτωμένονε ἀλέτρι. Ἀλέτρι μᾶς χρειάζεται. ἀλέτρι νὰ ὀργώσουμε τὴ γῆς καὶ τὴν ψυχή μας. Ἔργα κι ὄχι λόγια. Τὰ λόγια καὶ οἱ λόγοι θαφτήκανε στὰ Θ! στὶς Θερμοπύλες. Ξεχάστε τα καὶ ξυπνῆστε πιά. Ξεχάστε τὶς Βυζαντινὲς πορφύρες. Τὴν πορφύρα τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων στὰ μάγουλά σας νὰ τὴν ἔχετε, μὲ τὴν τίμια κοκκινίλα ποὺ χαρίζει στὰ μάγουλα ἡ δουλιά!

Κάτου τὸ Ψέμα τῆς Ζωῆς,
βυζάχτε τὴν Ἀλήθεια....

Ναί, τὴν Ἀλήθεια βυζάχτε. γιατὶ ἡ Ἀλήθεια μοναχὰ θὰ μᾶς κάνει ἀθρώπους, ἡ Ἀλήθεια θὰ κάνει τὸ Ἔθνος μας μεγάλο καὶ τιμημένο....»

Μωριᾶ! Δέστε κεῖνα παρέκει τὰ χαμηλότερα μὰ πιὸ φουντωμενα, ποὺ γέρνουν κάτω τὰ κλαριά τους, σὰ νὰ θένε νὰ κρύψουνε στὴ γῆ τὸ θησαυρὸ ποὺ γεννήσανε· εἶνι οἱ ντροπαλοὶ ροδῖτές μας, τὰ ζαχαρένια ραζακιά, τὰ μοσχομυριστμένα μας αὐγουλάτα.... Κι ἀδερφωμένες μὲ τὰ κλήματα οἱ συκιές πανου στὰ χαντάκια φυτεμένες, ἰσκιώνουνε τῶν ἀμπελιῶν τὶς ἄκρες, χύνοντας τριγύρω τὴν παράξενη μυρουδιά τους. Στὴ μέση τῶν ἀμπελιῶνε μικρὰ σπιτάκια χωριάτικα, ποῦ καὶ ποῦ κανένα καλύτερο χωραΐτη νοικοκύρη. Ἡ ἀμαξα. μὲ τοὺς φίλους μας στάθηκε σ' ἕνα μέρος πολὺ ὄμορφο Οἱ συκιὲς ἀπὸ πάνω τους ἀπλώνανε τὰ κλωνάρια. φορτωμένα σῦκα, σκαστά, μεγάλα, βασιλικόσυκα. Ὁ τσίντζικας, μέσ' στὰ φύλλα κρυμμένος, ἀποχαιρετοῦσ' ἀποσταμένα τὶς ὕστερες ἀντιφεγγιὲς τοῦ ἥλιου, ποὺ πέρα στὴ θάλασσα βασίλευε. Στὸ πλάγι τους ἀπλωνότανε τὸ καλήτερο ἀμπέλι τῆς ἐπαρχίας, ὅπως ὁ ἀμαξᾶς τοὺς ἔλεγε. Πήγαινε κάτω κοὶ κάτω, ἔφτανε στὴ θάλασσα, ἔχοντας στὴ μέση ἑν' ἀρχοντόσπιτο Οἱ σκύλοι του ριχτήκανε νὰ τοὺς φάνε καὶ μὲ τὶς φωνὲς πετάχτηκ' ὄξω ἕνας μεσόκοπος φουστανελλᾶς, τάφεντικοῦ ὁ κολλίγας.. .

— Ἄγριο σκυλιὰ ἔχεις πατριώτη — τοῦπε ὁ γιατρὸς γιὰ νὰ πιάσῃ κουβεντα.

— Ἄμ ἄγρια τὰ θέμε δῶ στὴν ἐξοχή, νὰ μὴν πατοῦνε κλέφτες.

Κ' ἔχετε δῶ κλέφτες .

— Δὲν ἔχουμε δὰ μὰ ὁ φόβος φυλάει τὰ ἔρημα!

— Δικό σου εἶναι τὸ χτῆμα;

— Νἄτανε δικό μου τί ἄλλο ἤθελα! Κολλιγιὰ τὄχω μὲ τὸν κὺρ Φιλιππίδη τὸν παραλῆ. Ὅ,τι βγάνουμ' ἀπὸ σταρίδα, σῦκα, κρασί, σταφύλια, θὰ πάρω γὼ τὸ τρίτο κι αὐτὸς τἀποδέλοιπα.

— Καὶ τὸ δουλεύεις σὺ μ' ἔξοδά σου, χωρὶς μιστό:

— Ἀμή;

Ἄδικο πρᾶμα! Ἔ! τώρα φέρε μας σὲ παρακαλῶ κἄνα δυὸ ὀκάδες σουλτανίνα καὶ σοῦ τὴν πληρώνω....

— Τἄχω δοσμένα τὰ σταφύλια, δὲν ἔχει λιανοπούλημα ...

— Δυὸ ὀκάδες δὰ θὰ βρεθοῦνε, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ σοῦ μιλήσῃ....

— Δὲν μπορῶ....εἶναι δῶ τἀφεντικό μου...

— Ἔ! δός τα μας ἔτσι, ἀδερφέ, ξένοι, μουσαφιρέοι σας εἴμαστε....

Ὁ κολλίγας γύρισε τὶς πλάτες μουγγός, κατὰ τὸ σπίτι πηγαίνοντας, καὶ τὰ σκυλιὰ σὰ λυσσασμένα ριχτήκανε στὶς ρόδες σὰν ξεκίνησε τἄμαξι. λὲς καὶ κατλαβάνε κι αὐτὰ πῶς οἱ ξένοι κατι ζητήσανε!

Οὔ νὰ χαθῇς! γαϊδοῦρι ξεστρωτο! — φώναξ' ὁ γιατρὸς τοῦ χωριάτη, μὲ τὴν ἀγριοφωνάρα του....

— Καυγάδες θἀχίσουμε τώρα. γιατρέ .

— Μωρ' ἄκους ἐκεῖ νὰ σταθοῦμε τόση ὥρα στὸ ρημάδι του, νὰ τοῦ γλυκομιλήσουμε, τοῦ σιχαμένου, καὶ νὰ φερθῇ ἔτσι: Ἄχ! κακόμοιρα νησιὰ μας!

Δὲν ἔχεις δικιο. ἀφέντη! - εἶπ' ὁ ἀμαξᾶς πιάνοντας τὸ λόγο πάνω του — Στὴν Κόρο εἶναι φιλότιμος ὁ κόσμος καὶ φιλόξενος, μὴν κοιτᾶς ποὺ βρέθηκε τοῦτο τὸ γιμαρι! Κι αὐτὸς κι ὁ ἀφέντης του εἶν' ἀφωρισμένοι, τοὺς ξέρουμε· γὼ στενοχωρεθηκα ποὺ τοῦ ζήτησες σταφύλια μὰ δὲν πρόφτασα νὰ σὲ μποδίσω. Καὶ ξέρεις γιατί σ' ἀρνήθηκε νὰ πουλήσῃ;

— Γιατί;

— Γιατὶ ντρέπεται νὰ πάρῃ λεφτὰ καὶ λυπότανε πάλε νὰ δώσῃ τζάμπα τὰ σταφύλια!

— Μὰ βέβαια, γι' αὐτὸ τὄκανε! Μωρ' αὐτὸς ἤθελε ξύλο!

— Σὲ καλό σου, γιατρέ μου!

Καὶ ξακολουθοῦσε νὰ μιλάει· καὶ τὰ μάτια του βουρκώνανε καὶ ἡ φωνή του ἀνεβοκατέβαινε ὅλη τὴ μουσικὴ κλίμακα, καὶ πότε χτυποῦσε δυνατὰ μὲ τὴ γροθιά του τὸ τραπέζι καὶ πότε πηδοῦσε πάνου κι ἅρπαζε τὴν καρέκλα καὶ τὴ σήκωνε καὶ τσιμαζότανε λὲς (ἤρθανε στιγμὲς ποὺ τὸ φοβήθηκα κι αὐτὸ) νὰ μοῦ τὴ σφίξει κατακέφαλα.

«— Σὰ γύρισα ἀπὸ τὴν Κύπρο, κάποιος Ὑπουργός μας, ξαπλωμένος στὴν πολτρόνα του καὶ καπνίζοντας τὸ ποῦρο του, μὲ ρώτησε :

— Ἔλα, πές μας, Μετσούκα, γλήγορα γλήγορα, τί ἔφτιαξες, τί ἔδωσες....

— Δὲ χάλασα καὶ δὲν πῆρα ! τοῦ ἀποκρίθηκα. Γιατί, ξέρεις, σ' αὐτόνα τὸν τόπο, ὅλοι κοιτάζουνε νὰ χαλάσουνε κι ὅλοι κοιτάζουνε ν' ἁρπάξουν τίποτα. Κι σὰ βρεθεῖ ἕνας ἄθρωπος ποὺ οὔτε χάλασε οὔτε πῆρε τίποτις, θαρρῶ πὼς ὁ ἄθρωπος αὐτὸς ἔφτιαξε κάτι μεγάλο κ' ἔδωσε κάτι ἀκριβὸ στὴν πατρίδα του !....»

Κι ἀφοῦ συλλογίστηκε λίγο, μοῦπε μὲ χαμηλὴ φωνὴ καὶ δίχως ρητορικὰ σχήματα τούτη τὴ φορά :

«— Ἀπ' ὅλα τὰ δῶρα ποὺ μοῦ δώσανε κι ἀπ' ὅλες τὶς χιλιάδες ποὺ μάζωξα ἴσαμε τώρα εἴτε γιὰ τὰ καράβια εἴτε γιὰ τὰ κανόνια μας, ξέρεις τί μὲ συγκίνησε περσότερο ; Οἱ δέκα δραχμοῦλες ποὺ μοῦ στείλανε δυὸ ἀγνὲς Ρωμιοποῦλες ἀπὸ κάπια πόλη τοῦ Μωριᾶ. Καὶ τὶς δραχμοῦλες τους τὶς συντροφέψανε μὲ τοῦτο τὸ γραμματάκι ποὺ τὸ θυμοῦμαι ἀπ' ὄξω: «Πάρε. ἀγνὲ τρογουδιστή, τὶς δέκα δραχμοῦλες μας. Εἶναι ὅ,τι κόψαμε ἀπὸ τὰ καινούρια φορεματάκια μας. Στὶς στέλνουμε γιὰ νὰ σοῦ δώσουμε θάρρος γιὰ τὸ σκοπό σου. Βάδιζε ὀμπρὸς κι ὁ Θεὸς μαζί σου».

Κι ὅσο μοῦ μιλοῦσε, χανότανε ὁ «συνειθισμένος» ἄθρωπος ἀπὸ μπροστά μου κ' ἐρχότανε κ' ἔπιανε τὴν ἀδειανὴ θέση ὁ «ἄλλος» ἄθρωπος, ποὺ τὸν πλάθουμε καὶ μονοχοί μας, μὲ τὴ φαντασία μας, κάποτες γιὰ νὰ ξεκουράσωμε τὴν ψυχή μας ἀπὸ κάπια δυνατὴ ἀπαγοήτεψη.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ *)

Γεωργικὸς κλάδος. Οἱ σοδιὲς στ' Ἀμπελάκια εἴτανε κρασί, καπνός, μεταξί, μπαμπάκι, λάδι. Τὸ λάδι μόλις ἔφτανε γιὰ τὸν τόπο καὶ τὰ σπιτικὰ ποὺ εἴχανε ἐλιὲς καὶ λιοτριβιὰ τὸ ἀλλάζανε μὲ ἄλλες σοδιὲς μὲ κεινοὺς ποὺ δὲν εἴχανε. Γιὰ τὶς ἄλλες σοδιὲς ὕπαρχε μιὰ ἐπιτροπὴ τῆς δημογεροντίας, οἱ πέντε φροντιστάδες ποὺ τοὺς διώριζε ἡ γενικὴ συντυχιά

Οἱ φροντιστάδες εἴχανε ἀλληλογραφία μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑταιρείας στὴ Σαλονίκη, στὴν Πόλη καὶ στὴ Σμύρνη καὶ μὲ κάθε πόστα μαθαίνανε τί κόστιζε ἡ κάθε πραμάτεια στὶς κεντρικὲς ἀγορὲς κι ἀφοῦ ἀπάνου στὸ κόστος βάζανε τὰ ἔξοδα κ' ἕνα 2 % γιὰ ὄφελος τῆς ἑταιρείας, ὁρίζανε κάθε δυὸ μῆνες τὴν ταιριαζούμενη τιμή.

Ὅ,τι δὲ χρειαζότανε τὸ κάθε σπιτικὸ ἀπὸ τὶς σοδιές του τὸ παράδινε στοὺς φροντιστάδες κ' ἔπαιρνε ἀπόδειξη στὴ διορισμένη τιμή. Οἱ ἀπόδειξες πληρωνόντανε σὲ μετρητὰ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ κάσσα τῆς πρωτεύουσας καὶ κεῖ μποροῦσε ὁ καθένας ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὶς ἀποθῆκες τῆς ἑταιρείας ἀπάνω στὸ κόστος σιτάρι (ποὺ δὲν εἶχε ὁ τόπος) ἢ ὅ,τι ἄλλο χρειαζότανε.

Στὰ βιβλία τῆς Ἑταιρείας φαινότανε πόσο ἀγοράστηκε καὶ τί ἔξοδο εἶχε ἡ κάθε πραμάτεια. Μ' ἀφτὸ τὸν τρόπο οἱ Ἀμπελακιῶτες μποροῦσανε νὰ προμηθεφτοῦνε τὸ καθετί, χωρὶς νὰ ἔχουνε ἀνάγκη ξένους πραματεφτάδες. Μὰ τὸ σπουδαιότερο στ' Ἀμπελάκια εἴτανε ὁ ἐμπορικὸς κλάδος ποὺ τἄκαμε τόσο νὰ προκόψουνε καὶ γι' ἀφτὸ ὁ γεωργικὸς ἔμεινε περιορισμένος.

Ἐμπορικὸς καὶ βιομηχανικὸς κλάδος. Ἀφτὸς εἴτανε τὸ θεμέλιο ὅλης τῆς Ἑταιρείας. Συστήθηκε στὰ 1795 κ' ἔκανε λογῆς ἐπιχειρήσες ποὺ θὰ προσπαθήσουμε νὰ ξεδιαλύσουμε ὅσο μποροῦμε. Ὅταν ἀρχίσανε νὰ γνέθουνε μπαμπάκι σὲ μεγάλο πόσο καταλάβανε οἱ Ἀμπελακιῶτες πὼς εἴτανε συφέρο τους νὰ συγκεντρώσουνε ὅλη τὴ δουλειὰ γιὰ κοινὴ ὠφέλεια. Ἔτσι θὰ εἴτανε δυνατὸ ν' ἀγοράζουνε πιὸ φτηνά, νὰ οἰκονομοῦνε τὶς μεσιτείες, τὸ διάφορο, τὴ διαφορὰ τῆς μονέδας, νὰ φέρνουνε κάθε πραμάτεια ποὺ μποροῦσε νὰ ξοδεφτῇ στὴν Τουρκιά, νὰ κάνουνε κάθε εἶδος τραπεζιτικὲς ἐπιχειρήσες μέσα τὰ πραχτορεῖα ποὺ θὰ εἴχανε στὰ πιὸ σπουδαῖα ἐμπορικὰ κέντρα, νὰ λιγοστέψουνε γιὰ τὸν καθένα τὶς ζημιὰ σὲ μιὰ κακὴ περίσταση καὶ κοντολογίς, νὰ κάνουνε νὰ προκόψῃ στὴν πατρίδα τους ἡ βιομηχανία.

Καμπόσοι πραματεφτάδες, σὰ στοχαστήκανε καλὰ αὐτὰ τὰ πράματα, προσκαλέσανε ὅλους τοὺς χωριανοὺς σὲ μιὰ γενικὴ συντυχιὰ καὶ τοὺς εἴπανε τὸ σκέδιό τους. Οἱ χωριανοὶ μὲ μεγάλη χαρὰ τὸ δεχτήκανε καὶ γράψανε 300,000 γρ. γιὰ πρῶτο κεφάλαιο. Ἔτσι θεμελιώθηκε ἡ Ἑταιρεία. Σὲ κάθε πολιτεία τῆς Ἑβρώπης ἡ ἑταιρεία πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ πραχτορά της καὶ στὴ Βιέννα ποὺ εἴτανε τὸ μεγάλο κέντρο πῆρε τὸ ὄνομα Georges Schwartz et Cie.

Στὰ Ἀμπελάκια συστήθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ 5 πραμκτεφτάδες, ποὺ διορίζανε τοὺς πράχτορες, τοὺς λογιστὲς καὶ τοὺς ὑπάλληλους τοῦ κάθε πραχτορείου Ἀπ' ἀφτοὺς μάθαινε κάθε σημαντικὴ εἴδηση καὶ τοὺς ἔστελνε τὶς ἀνάλογες διαταγὲς γιὰ ὅ,τι εἴχανε νὰ κάμουνε. Οἱ πράχτορες κάθε τριμηνιὰ στέλνανε τὸν τρεχούμενο λογαριασμὸ καὶ κάθε χρόνο τὸ γενικὸ ἀπολογισμό, ποὺ γραφόντανε στὸ μεγάλο βιβλίο τῆς ἑταιρείας Ἡ ἐπιτροπὴ πάλι κάθε τριμηνιὰ καὶ κάθε χρόνο ἔδινε τὸ γενικὸ τρεχούμενο καὶ γενικὸ ἀπολογισμὸ στοὺς 12 *Ἐφόρους*, ποὺ εἴτανε διορισμένοι ἀπὸ τὸ συντροφιασμὸ γιὰ νὰ ξετάζουνε τοὺς λογαριασμούς, καὶ σὲ κάθε γενικὴ συντυχιὰ ἔδινε γενικὸ λογαριασμὸ γιὰ ὅλη τὴ δουλειὰ τῆς Ἑταιρείας.

Οἱ Ἔφοροι εἴχανε τὸ δικαίωμα, ὅποτε τὸ κρίνανε ἔβλογο, νὰ κοιτάζουνε τὸ ταμεῖο καὶ τὰ βιβλία τῆς Ἑταιρείας, πηγαίνανε καὶ στὸ ἐξωτερικὸ νὰ ἐπιθεωρήσουνε τὰ πραχτορεῖα. Ἡ ἐφορία ἀφοῦ ξέτάζε τοὺς λογαριασμοὺς προσκαλοῦσε σὲ γενικὴ συντυχιὰ ὅλους τοὺς συντρόφους ποὺ βρισκόντανε στὸν τόπο καὶ τοὺς ἔλεγε τί στοχαζότανε καὶ τί πρότεινε γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑταιρείας. Ὕστερα ἡ συντυχιὰ κοίταζε τοὺς λογαριασμούς, ἀποφάσιζε μὲ περισσοψηφιὰ ὅ,τι ἔκρινε καλό, διώρθωνε τοὺς λογαριασμούς, ξεμοιραζε τὰ κέρδη κτλ. κτλ.

Κάθε τρία χρόνια ἡ γενικὴ συντυχιὰ διώριζε τὴν Ἐπιτροπὴ καὶ τὴν Ἐφορία. Ἐφόλα νοιώθεις πὼς μὲ τέτοιο σύστημα δὲ γινότανε σπαταλη καὶ πὼς τὰ κέρδη πολαίνανε. Κάθε χρόνο τὰ κέρδη ξεμοιραζόντανε μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο:

Πρῶτα ἀφαιρούσανε τὴν ἀξία τῆς ἀγορᾶς τοῦ σιταριοῦ γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἐργάτες, τὰ ὑποχρεωτικὰ μπαξίσια γιὰ τοὺς παπάδες. τὰ ἔξοδα γιὰ τὸ νοσοκομεῖο, γιὰ τὰ σκολειά, γιὰ τοὺς δρόμους, γιὰ τὴ βιβλιοθήκη, γιὰ τὶς ἐκκλησιές, τὰ γενικὰ ἔξοδα, τὸ διάφορο 15 % γιὰ τὸ κεφάλαιο, τὰ νοίκια, ἔξοδα γραφείου, ταξιδιοῦ, ὑπαλληλίας καθὼς καὶ τοὺς μιστούς. Ἀφοῦ βγάζανε ὅλ' ἀφτὰ κάνανε τὴν ξεμοίραση στοὺς ἐργάτες. Δυὸ λογιῶ ἐργάτες εἴτανε στὰ Ἀμπελάκια 1ο) ὅσοι εἴχανε χωράφια ἀπὸ μπαμπάκι ποὺ τὸ γνέθανε καὶ τὸ βάφανε στὰ σπίτια τους μαζὶ μὲ τὶς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιά τους. 2ο) ὅσοι δὲν εἴχανε δικό τους μπαμπάκι. Κάθε κάτοικος ποὺ παρουσίαζε στὶς ἀποθῆκες νῆμα δικό του ἔπαιρνε ἀπόδειξη γιὰ τὸ ποσὸ καὶ τὴν ποιότητα. Σὰν θέλε μποροῦσε ἀμέσως νὰ πάρῃ ἀντίκρυσμα ἀπὸ τὴν κασσα ὡς τὸ μισὸ τῆς ἀξίας· τὸ ὑπόλοιπο πληρωνόταν στὴ γενικὴ ξεμοίραση.

Κάθε ἄλλος ἐργάτης ἢ ποὺ ἔγνεθε, ἔβαφε, ἔδε-

*) Ἡ ἀρχή του στὸν ἀριθ. 208.

— Στάκα μιὰ στιγμή, Γεώργη, στάκα !—φώναξ'. ἡ Μαριὼ τάμαξᾶ καὶ πήδησε λεύτερα χάμου, τρυπώνοντας μέσ' στ' ἀμπέλι....

Ποῦ πᾶς, βρὲ Μαριώ....

— Ἀσ' το τὸ κορίτσι ! ποιος ξέρει, δουλιὰ θἄχει....

— Μωρὲ τόση ὥρα — εἶπ' ὁ Κώστας, περνοῦν ἀπὸ πάνου μας κλωνάρια σκιᾶς, φορτωμένα σῦκα, καὶ δὲν ἁπλώνω πάνω τους τὸ χέρι, λὲς καὶ τὰ ντρέπουμαι, μωρὲ κουταμάρα ! Σὰ νἆναι κανένα κορίτσι λαχταριστό, ποὺ σοῦ γλυκογελάει, σοῦ ρίχνει παιχνιδιάρικες ματιὲς κ' ἔρχεται κοντά σου, σὰ νὰ λέῃ : φίλησέ με ! ... καὶ σὺ τὸ καμαρώνεις σὰ χάχας !

— Χά ! χά ! Τὸπαθες αὐτό, μωρὲ Κώστα ;

— Μὲ κορίτσι ποτές, Θεὸς φυλάξοι !.... Νά μὲ τὴ συκιὰ τὸπαθα....Στάσου, μωρή, νὰ δῇς, χανταχωμένη !....Νά, πάρε, θεῖτσα σῦκα....ροδοζαχαρωμένα, περίφημα σῦκα.... Πάρε, γιατρέ !.... μωρὲ γλυκάδα !

Στάσου, μωρέ, νὰ τραβήξω καὶ γὼ ἕνα κλωνί....

— Νά, κὺρ Γιάγκο, σοῦκοψα γὼ—εἶπε ὁ ἀμαξᾶς, δίνοντάς του πεντέξη σῦκα.

— Μωρὲ χαρὰ στους ! τὴ ρημάξανε κατὰ ντιπ τὴ συκιά !....Μ' ἀφῆστε γιὰ κἄνα σύκου καὶ γιὰ μένα !—φώναξ' ἡ Μαριὼ γελαστή, πηδῶντας σβέλτα τὸ χαντάκι, μὲ τὴν ποδιά της μαζωμένη, σὰν κάτι νἄκρυβε μέτα....

— Τί βαστᾶς αὐτοῦ, βρὲ Μαριώ ;

— Χρυσάφ' ! Τί λέγαμε τοῦ κουτεντὲ νὰ μᾶς πλήσ' τὰ σταφύλια ὄχι ! βρὲ τὸν παρακαλέσαμ' νὰ μᾶς φιλέψῃ, τίποτις ! Κοτζάμ ἀμπέλι ρήμαξε γιὰ μᾶς καὶ τσαμπὶ δὲν εἶχε ...Στάσ' μωρὲ καὶ νὰ δῇς, δικολοτσιφούτ' !....Νά ! νά, νά ! Ρωδίτες, σουλτανίνα, ραζακί, ὅ,τ' θέτε τὄχου !

Ἡ Μαριὼ ἄνοιξε τὴν ποδιά της καὶ τὰ λαχταριστὰ σταφύλια τοὺς γαργαλίσανε, θὰ περνοῦσαν τὶς τρεῖς ὁκάδες !

— Γιά σου, Μαριὼ ἀθάνατη ! Ὅρκο ἔκανα στὴν Παναγιὰ νὰ μὴ σὲ ξανατσιμπήσω....

— Ἔλα, Μαριώ, ἔλα ! πήδα πάνου....

— Μένα τὸ μεγάλο σταφύλι....Μαριώ, τὸ νοῦ σου !—φώναζ' ὁ Γιάννης....

— Ἔτσι ντέ ! Νὰ βγάλουμε τἄχτι μας !..... Ἀνέβα, τὸ λοιπόν, ἀπάνω, σάστισες ;

— Ἀμ σάστισα πὸ τὶς φωνές, πῶς νὰ μὴ σαστίσω ! Στάσ' νὰ βγάλου τὴν ποδιά μ' μὲ τὰ σταφύλια, δὲν μπορῶ νὰ σκαρφαλώσ' μὲ δκῦτα....

— Ξέρεις, ὅμως, παιδί μου, πῶς αὐτὸ ποὖκαμες εἶναι κλεψιά ; ξένο πρᾶμα ποτὲς σου νὰ μὴν τὸ πειράζεις, κι ἂς εἶναι καὶ τοῦ ἐχτροῦ σου, ἂς εἶναι καὶ τοῦ χειρότερου ἀνθρώπου, ποὺ βρίσκεται ! Μὴν ἀκοῦς τί σοῦ λένε τὰ παιδιὰ κι ὁ γιατρὸς ποὺ παιδιαρίζει. ..ἄκου με μένα ποὖμαι γριὰ καὶ σ'ἀγαπῶ..

— Μὴ χειρότερα ! Βὲ ἀδερφὴ Σεβαστή, ἔγινες κ' ἱεροκήρυκας ;

— Τὸ σωστὸ εἶναι σωστό ...Ξένο πρᾶμα δὲν τὸ θέλω. Μποροῦσε νὰν τὴ δῇ καὶ κανένας παλιάνθρωπος ντραγάτης νὰ τὴν ντουρεκίσῃ, νἄχω κι ἄλλες τρομάρες !

— Σὲ καλό σου, χριστιανή μου !

Ἡ Μαριὼ χάζευε, γουρλώνοντας τὰ μεγάλα μάτια της, σὰ νὰ μὴν πολυκατάλαβε τί τῆς εἶπανε....

— Ἀμ σὰν εἶναι ἁμαρτία, κυρὰ Σεβαστή μ',

νε, κουβαλοῦσε ἢ ἔκανε καθε ἄλλη δουλειὰ ἔπαιρνε ἀπόδειξη γιὰ τὰ μεροκάματά του.

Γιὰ νὰ γίνεται δίκαιη ἡ ξεμοίραση λογαριάζκνε τὴν ἀξία τῆς ἀγορᾶς τοῦ μπαμπακιοῦ καὶ πόσο πουλιότανε τὸ νῆμα στὰ πραχτορεῖα κι ἀνάλογα πλερώνανε τοὺς χτηματίες ἐργάτες, μὲ τὸ περισσεβάμενο πλερώνανε τοὺς ἁπλοὺς ἐργάτες ἔτσι δά: Μ' ὅλα τὰ μεροκάματα τῆς χρονιᾶς κάναν ἕνα ὁλικὸ ἀριθμὸ καὶ μ' ἀφτὸ διαιρούσανε τὸ χρηματικὸ ποσὸ ποὺ ἔμπησκε, κ' ἔτσι βείσκανε τὴν ἀξία κάθε μεροκάματου, καὶ πλερώνανε στὸν κάθε ἐργάτη τόσα μερδικὰ ὅσα μεροκάματα δούλεψε ὅλο τὸ χρόνο. Οἱ ὑπάλληλοι δηλ. ταμίες, γραμματικοὶ κτλ. δὲν παίρνανε ταχτικὸ μηνιάτικο μὰ κάθε χρόνο ἡ γενικὴ συντυχιὰ ὥριζε τὸ δίκιο τους ἀναλογίας τὸ χρονιάτικο κέρδος τῆς ἑταιρείας καὶ κατὰ τὴν ἀξιοσύνη καὶ τὴ δούλεψη τοῦ καθενός.

Μὲ τέτοιο πραχτικὸ ὀργανισμὸ οἱ κάτοικοι ὅλοι μαζὶ συνεργαζόνταν γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό. Τὸ συφέρο τοῦ ἐργάτη ὅπως καὶ τοῦ κεφαλαιούχου εἴτανε τὸ ἴδιο, ὅσο πρόκοφτε ἡ δουλειὰ τόσο μεγάλωνε καὶ τὸ μερομίστι. Δὲν εἶχε τόπο ὁ ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσο κεφάλαιο καὶ ἐργασία· οἱ *προλετάριοι* ὅπως λένε οἱ σοσιαλιστές, εἶχανε τὸ ἴδιο συφέρο μὲ τὸν κεφαλαιοῦχο, ἢ γιὰ νὰ ποῦμε καλήτερο μὲ τέτοιο σύστημα προλετάριοι δὲν ὑπάρχανε γιατὶ ὅλοι μαζὶ προκόφτανε.

(ἀκολουθεῖ) ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

γιὰ τὸν κυρ. Ἀημ. Δεσύλλα δικηγόρο

Ἀγαπητέ μου Μίμη.

Εἶδα στὴν ἐφημερίδα «Ἀθῆναι» 26 Σεπτέβρη πὼς *χωρὶς νὰ τὴν δῇς* δὲ σάρεσε ἡ ἐκκλησιὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησιᾶς τῶν ἁγ. Πάντων καὶ τοῦ ἅγ. Γεωργίου, ποὺ ἔγραψα ἐγώ. Αὐτὸ μονάχα φτάνει γιὰ νὰ δείξῃ τὴν καλὴ πίστη μὲ τὴν ὁποία ἔγραψες. Μὰ καλέ μου φίλε, θάρρεψες πὼς ἡ ἐκκλησή μου εἶναι σύγγραμμα κανενὸς καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου ποὺ νὰ μπορεῖς χωρὶς νὰ τὴ διαβάσῃς καὶ χωρὶς νὰ τὴν ἀκούσῃς νὰ τῆς κάνεις καὶ περίληψη !....

Τὸ ξέρω, Μίμη μου, πὼς οἱ δουλειές σου τώρα εἶναι λίγες ἂν κι ἀνοίξανε τὰ δικαστήρια, πὼς οἱ περίληψες ἐσωθήκανε, καὶ πὼς στὴν κατακαθαρεύουσα «Ἑσπερινὴ» δὲ γράφεις πιά, μὰ αὐτὸς δὲν εἶναι λόγος ἔτσι καλὰ καὶ σώνει νἀναλάβῃς *ἀπροσκάλεστος* τὴν ὑπεράσπιση τῶν Παξινῶν, ὅλων τῶν Ἑφτανησίων καὶ ἄκουσον ! ἄκουσον ! καὶ τῶν ἁγίων ! Σὲ καλό σου, πῶς σὲ κατάντησε ἡ καθαρεύουσα ! Λύπηση μέπιασε στὴν καρδιὰ σὰν τὸ δοκήθηκα !...

Μὲ πολλὴ ἀγάπη
ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΚΡΗΣ

Τὸ μόνον πατριωτικὸν
Τὸ μόνον εἰλικρινὲς
Τὸ μόνον Ἑλληνικὸν

ΛΑΧΕΙΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100,000 ΔΡΧ.

ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΚΛΗΡΩΣΕΙΣ

26 Ὀκτωβρίου καὶ 31 Δεκεμβρίου 1908

ΟΛΤΙ ΘΕΛΕΤΗ

Μὲ τὸ σημερνό του ἄρθρο ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς ἀρχινάει τὰ κριτικὰ ἄρθρα ποὺ ἔταξε στὸν ἀριθ. 286 τοῦ «Νουμᾶ», γράφοντας γιὰ τὰ τραγούδια τοῦ κ. Πάλλη.

— Ὁ κ. Κ. Χρηστομάνος εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ ὑποσχεθεῖ στὸ «Νουμᾶ» τὴν πρώτη πραξη ἀπὸ τὰ «Τρία φιλιά» του. Ἐλπίζουμε ὕστερ' ἀπὸ ἕνα δυὸ φύλλα νὰν τὴν τυπώσουμε.

— Ὁ κ. Ψυχάρης θὰ διδάξει φέτος στὴ Σχολὴ γιὰ «τὶς ζωντανὲς ἀνατολικὲς γλῶσσες» στοὺς Γάλλους σπουδαστὲς τῆς Νεοελληνικῆς τὴν «Τρισεύγενη» καὶ τὰ «Γράμματα» τοῦ Παλαμᾶ, τὴ «Μαζώχτρα» τοῦ Ἐφταλιώτη, τὶς «Ἀλυσίδες» τοῦ Ταγκόπουλου», τὰ διηγήματα «Οἱ νεκροὶ τῆς Ζωῆς» τοῦ Κώστα Παρορίτη κλπ.

Οἱ «Ἀθῆναι» τόσο πολὺ ἀγαναχτήσανε γιὰ τοῦτο, ποὺ ζητάει πάλι «νὰ ἐπέμβῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση» !!! Μὰ γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μυαλὰ εἶν' αὐτά ;

— Καὶ παρατηροῦν οἱ «Ἀθῆναι»: Μὰ μήπως δὲν ὑπάρχει ὁ Ξενοφῶν γιὰ νὰ τὸν μπάσει ὁ κ. Ψυχάρης γιὰ κείμενο στὰ μαθήματά του ;

— Καὶ παρατηροῦμε καὶ μεῖς : Μὰ μήπως δὲ νιώθει ὁ κ. Πὼπ ὅτι οἱ Γάλλοι σπουδαστὲς θέλουνε νὰ μάθουν τὴ γλώσσα ποὺ μιλιέται ΣΗΜΕΡΑ, κι ὄχι τὴ γλώσσα ποὺ μιλοῦσαν οἱ ἀείμνηστοι πρόγονοί μας ; Καμώνεται τὸν κουτό ;

— Στὴ «Νέα Ζωὴ» τῆς Ἀλεξάντρειας (ἔτος 4ο, ἀριθ. 46) δημοσιεύεται ἕνα πολὺ καλὸ κριτικὸ ἄρθρο τοῦ κ. Χρ. Παπαζαφειρόπουλου γιὰ τὰ πρωτότυπα ἔργα ποὺ παιχτήκανε τὸ φετεινὸ καλοκαίρι στὰ θέατρα τῆς Ἀθήνας, καὶ μιὰ πολὺ κακὴ κριτικὴ τοῦ κ. Ι. Α. Γκίκα γιὰ τὰ «Γράμματα» (τόμος Β') τοῦ Παλαμᾶ.

— Ὁ κ. Ι. Α. Γκίκας ἱδρώνει νἀποδείξει....ἀγράμματο κι ἀνειλικρινῆ τὸν κ. Παλαμᾶ, καὶ μεῖς ἱδρώσαμε νὰ καταφέρουμε τὴν πέννα μας νὰ μὴ γράψει κανέναν κακὸ λόγο γιὰ τὸν κ. Ι. Α. Γκίκα ποὺ, καθὼς μὲ χαρά μας καθείνουμε, εἶναι πολὺ καθὼς πρέπει κύριος καὶ λόγιος ἐκ τῶν διαπρεπόντων παρὰ τὸν Νεῖλον, καθὼς θἄγραφαν οἱ «Ἀθῆναι».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Μ. Φαμ. Χάρκοβο. Λάβαμε τὴ συντρομή σας ἀπὸ τὴν κ. Μ. Καρομοίρη καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε. — κ. Ἀντ. Μπ. στὸ Φάληρο. Στεῖλε μας τὸ δήγημα καὶ τίποτ' ἄλλα τραγουδάκια, ἂν ἔχεις. Αὐτὰ ποὺ μᾶς ἔστειλες θέλουν κάπως δούλεμα ἀκόμα.—κ. *Ν. Φρ.* Ὄχι καὶ τόσο πετιχεμένο.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ,

ὅτι σήμερον ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 9 1)2 π.μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς καὶ ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἡ 18η κλήρωσις τοῦ ἐκ δρ. 20,500.000 δανείου αὐτῆς, ἡ ὡρισμένη διὰ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1908.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἐξαχθῆ ἐκ τῆς κληρωτίδος δεκαέξ ἀριθμοὶ ὁμολογιῶν μετὰ λαχνοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1908.

Ὁ διοικητὴς
Σ. Στρέϊτ

ΤΑ ΠΡΑΤΗΡΙΑ

ΤΗΣ ΑΛΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Μετεφέρθησαν ἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου 43 ἐντὸς τοῦ Χρυσοῦ Οἴκου (Maison Dorés) τοῦ μεγάλου Κατοπτροποιείου τοῦ κ. Α. Π. Εὐαγγέλου, ἕνα τι Στοᾶς Ἀρσακείου.

πού τἄκιψα δὲν τἀφίνου γὼ πάλε στ' ἀμπέλι : Δέν τὰ τρῶμε καὶ τελειώνει τὸ πρᾶμα ! — Εἶπε καὶ βγάνοντας τὴν ποδιά της πῆγε νὰ τὴν ἀδειάσῃ στὸ χαντάκι τἀμπελιοῦ.

— Μπρὲ Μαριὼ τρελλάθηκες ;

— Μαριὼ τὰ σταφύλια !

— Τὰ σταφύλια, γιὰ τὸ θεό ! Θὰ σὲ πεθάνω, κομοίρα, στὶς τσιμπιές !

— Δὲν ἔχει ! Δὲν ἀκούγω γὼ κανένα σὰ δὲν τὸ θέλ' ἡ κυρά μ' !

— Ἔλα πιά, παιδί μου ! Σὰν τἄκοψες φέρτα, νὰ μὴν πᾶνε χαμένα, μ' ἄλλη φορὰ νὰ μὴν τὸ κάνῃς !

— Βρὲ δὲν τὸ ξανακάνω γὼ ἄλλ' βολά, μὰ μεῖς στὰ χωριά μας δὲν τὴν ἔχουμ' ἔτσι τὴν κλεψιὰ—εἶπε κείνη δίνοντας τὰ σταφύλια της τοῦ Γιάννη κι ἀνέβηκε στὴν ἁμαξα.

— Πῶς τὴν ἔχετε σεῖς τὴν κλεψιά ; δὲ μᾶς τὸ λές, νὰ τὸ ξέρουμε ;

— Νά ! κλεψιὰ εἶναι νὰ πάρῃς τἀλλουνοῦ τὴν κατσίκα, τἀρνί, τὸ γαϊδοῦρ', νὰ τόνε γελάσῃς καὶ νὰ τ' πάρῃς τὸ βιός, μεγάλη, πάει νὰ ποῦμε, ζημιὰ νὰν τοῦ κάνῃς....αὐτὸ εἶναι κλεψιά !

— Μπᾶ ; κι ἄμα τοῦ πάρῃς μικρὸ πρᾶμα ;

— Ἄμ τότες εἶναι κατεργαριά ! Νά ! πάω στὸ χωράφ' καὶ βρίσκω ἕνα κλωσσόπουλο μονάχο, τὸ παίρνω· τώρα γιὰ πῆρα τοῦ κασιδιάρ' κεινοῦ τὰ σταφύλια, αὔριο παίρνω κἄν' αὐγό... κλεψιὰ εἶν' αὐτὸ γιὰ κατεργαριά ; Ἄμ δὲ μ' λὲς πῆρες ποτὲ σ' ρέστα πὸ τὸν πατέρα μ', χώρις νὰν τοῦ τὰ ζητήσῃς ; ὅλο τὰ ξεχνάει καὶ πάει λέοντας ! Κλεψιὰ εἶν' αὐτό ; σὰν ἀρνιότανε νὰν τὰ δώσ', τάχατες πὼς δὲν τοὔδωσε νὰ χαλάσῃ, τότες θἄτανε κλεψιά .. Νά ! κι ὁ γείτονάς μας ὁ Παπα-Στάθης, μ' ξέρεις οὔλα τὰ χαρτιὰ πόζω, σὰν πάῃ ξένη κότα στὴν αὐλή τ' μέσα τὴν ἀφίνει, λές, νὰ ματαβγῇ ; ἄμ δέ ! μαῦρο φείδ' καὶ κολοβὸ ποὺ τὴν ἔφαε !

Ὅλοι μείνανε μάνοιχτὸ τὸ στόμα στὸ ξεσκέπασμα κεῖνο τῆς *χωριάτικης ἠθικῆς*, ποὺ τόσο ἄδολα καὶ θαρρετὰ ἔγινε δίχως πολλὰ καμώματα !

— Δὲ φταῖς ἐσύ, κορίτσι μου, τοῦπε ἡ Σεβαστὴ συλλογισμένη φτκῖνε οἱ δασκάλοι κ' οἱ παπάδες μας. ποὺ δὲν ἀνοίγουνε τὰ μάτια τοῦ κοσμάκη· φταίει κεῖνος ὁ Παπα Στάθης σου, ποὺ πρέπει νὰ τοῦ κόψουνε τὰ γένια, νὰ μάθῃ νὰ μὴν κλέβῃ τὶς ξένες κότες.

— Γὼ ξέρω τώρα τί θὲς νὰ μ' πῆς, κυρὰ Σεβαστή μ', πὼς ὁ,τ' ξένο πρᾶμα, μικρὸ γιὰ μεγάλο, πάρῃ κανεὶς κλεψιὰ εἶναι....αὐτὸ δὲ μ' λές ;

— Ναί ! αὐτό, κοπέλα μου, αὐτὸ μᾶς εἶπ' ὁ Χριστός μας..

— Ἀμήν ! εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ! μουρμούρισ' ὁ γιατρὸς ψέλνοντας.

Αὐτὸ μᾶς εἶπε ! νὰ μὴν ζηλεύουμε καὶ νὰ μὴν κλέβουμε τὰ ξένα πράματα, κι ἂς εἶναι καὶ μιὰ καρφίτσα, ἕνα κουμπί, κλεψιὰ εἶναι, τὴν ἴδια ἔχεις ἁμαρτία ! Τἄκουσες παιδί μου ; ἄλλη φορὰ ξένο πρᾶμα μὴν πειράζῃς !

— Δὲ μετανοιώνω ἄλλ' βολὰ ξένο πρᾶμα, ἔτσ' νἄχουμε καλό ! Μὰ πές μου, κυρὰ Σεβαστή μ', νὰ χαρῇς τὸ γιόκα σ', ἔφαγες τώρα νὰ καὶ τ' λόου σου πὸ τὰ ξένα σῦκα ; Νὰ μὲ συμπαθᾶς κιόλας....κλεψιὰ κι αὐτὸ θἄν τὸ ποῦμε ;

Ἡ κυρία Σεβαστὴ ἔμεινε γιὰ μιὰ στιγμὴ κόκκαλο μ' αὐτὸ τὸ ρώτημα κι ὁ γιατρὸς ἔμπηξε τὰ γέλια, μὰ σὰ διαολεμένη γυναίκα ποὔτανε δὲν ἄργησε πολὺ νὰ βρῇ τὴν ἀπάντηση !

— Κλεψιά, βεβαιά, εἶναι κι αὐτό, μὰ δὲν τὴν ἔκανα γὼ ποὺ σὲ συμβουλεύω ! Τὰ σῦκα τἄκοψ' ὁ Κώστας κι ὁ ἁμαξᾶς καὶ θὰ τοὺς μαλώνα κι αὐτοὺς μὰ ἦρθες σὺ μὲ τὰ σταφύλια σου καὶ ξεχάστηκα.

(ἀκολουθεῖ)